

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
INSENERITEADUSKOND

TTÜ Tartu Kolledž

EUROOPA LIIDU JÄÄTMEPOLIITIKA JA SELLE MÕJU RAPLA MAAKONNAS

EUROPEAN UNION WASTE LEGISLATION AND ITS INFLUENCE IN RAPLA
COUNTY

MAGISTRITÖÖ

Üliõpilane: Mairit Veedla

Üliõpilaskood: 176896NAEM

Juhendaja: Tiina Niine, lektor

Tartu 2019

AUTORIDEKLARATSIOON

Olen koostanud lõputöö iseseisvalt.

Lõputöö alusel ei ole varem kutse- või teaduskraadi või inseneridiplomit taotletud. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, olulised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

“28” mai 2019

Autor:

/ allkiri /

Töö vastab magistritööle esitatud nõuetele

“28” mai 2019

Juhendaja:

/ allkiri /

Kaitsmisele lubatud

“.....”2019

Kaitsmiskomisjoni esimees

/ nimi ja allkiri /

TTÜ Tartu Kolledž
LÕPUTÖÖ ÜLESANNE

Üliõpilane: Mairit Veedla 176896NAEM

Õppekava, peeriala: NAEM06/15-Tööstusökoloogia

Juhendaja(d): Lektor Tiina Niine; +372 6204806

Lõputöö teema:

Euroopa Liidu jäätmepoliitika ja selle mõju Rapla maakonnas

European Union waste legislation and its influence in Rapla County

Lõputöö põhieesmärgid:

1. Anda ülevaade Euroopa Liidu ja Eesti jäätmepoliitikast.
2. Anda ülevaade jäätmeseadusealastest rikkumistest Rapla maakonnas.
3. Pakkuda välja lahendusi jäätmetekke ja jäätmete ebaseadusliku käitluse vähendamiseks.

Lõputöö etapid ja ajakava:

Nr	Ülesande kirjeldus	Tähtaeg
1.	Kirjanduse otsimine, kirjanduse ülevaate koostamine.	16.12.18
2.	Andmete kogumine. Materjali ja metoodika koostamine.	29.04.19
3.	Tulemuste analüüs ja arutelu koostamine. Lõputöö viimistlemine.	25.05.19

Töö keel: eesti keel

Lõputöö esitamise tähtaeg: "28" mai 2019. a

Üliõpilane: Mairit Veedla "28" mai 2019. a

/allkiri/

Juhendaja: Tiina Niine "28" mai 2019. a

/allkiri

SISUKORD

EESSÕNA	5
Lühendite ja mõistete loetelu.....	6
SISSEJUHATUS	11
1. JÄÄTMED.....	13
1.1 Euroopa Liidu jäätme poliitika	15
1.2 Jäätmealane seadusandlus Eestis	19
1.3 Jäätmekäitlus kohaliku omavalitsuse tasandil	21
2 KESKKONNAINSPEKTSIOON.....	24
2.1 Jäätmeseadusest tulenevad karistuste määrad	24
3 MATERJAL JA METOODIKA.....	26
4 TULEMUSED JA ARUTELU	29
4.1 Keskkonnainspeksioonile laekunud teated Rapla maakonnas	29
4.2 Keskkonnainspeksiooni väärteomenetlused Rapla maakonnas	30
Väärteomenetlused perioodil 01.05.2004-01.01.2006.....	30
Väärteomenetlused perioodil 01.01.2014-01.01.2019.....	31
4.3 Jäätmeseadusealaste õigusrikkumiste dünaamika	33
5 ETTEPANEKUD	37
KOKKUVÕTE	39
SUMMARY	41
KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU	43
LISAD	47

EESSÕNA

Käesoleva magistritöö teemaks sai autor idee töötades keskkonnakaitseinspektorina Keskkonnainspeksiooni Raplamaa büroos. Põhilised algandmed koguti Keskkonnainspeksiooni andmebaasidest. Magistritöö ettepanekute ja järelduste tegemiseks töötati läbi teemakohane kirjandus ja erinevad Euroopa Liidu ja Eesti Vabariigi õigusaktid.

Erilised tänuavaldused lähevad lektor Tiina Niinele, kes oli nõus olema käesoleva magistritöö juhendajaks ning kes aitas töö koostamisel tekkinud küsimuste ja probleemide lahendamisel. Töö autor tänab kolleege Keskkonnainspeksioonist, kes aitasid oluliselt kaasa magistritöö õigeaegsele valmimisele, edastades töö autorile vajalikke andmeid ning olles oma laialdaste teadmistega igati abiks.

Antud magistritöö eesmärgiks on välja selgitada kas ja kuidas on Euroopa Liidu jäätmepoliitika mõjutanud jäätmekäitlusalast seadusandlust Eestis ning mõjutanud Rapla maakonnas toimepandavaid jäätmealaseid väärteomenetlusi. Käesoleva töö hüpoteesideks on, et Euroopa Liidu jäätmepoliitika pani aluse jäätmealasele seadusloomele Eestis ning et Eesti jäätmeseaduse jõustumisega on Rapla maakonnas vähenenud jäätmete vale käitlemine.

Analüüsima, kas jäätmeseaduse jõustumisega Eestis on Rapla maakonnas vähenenud jäätmete ebaseaduslik käitlemine. Selleks koguti andmed Keskkonnainspeksiooni väärteomenetluse portaalist ning objekti kontrollimise andmekogu süsteemist. Saadud andmed töödeldi, kasutades selleks Microsoft Office Exceli tabelitöötlus tarkvara.

Lõputöö autor tõi välja ettepanekud jäätmekäitluse parendamiseks ning jäätmealaste rikkumiste võimalikuks vähendamiseks. Ettepanekud olid seotud keskkonnajärelevalve tõhustamisega, karistumäärade tõstmisega ning jäätmetekke vähendamisega. Magistritöös toodi veel välja ettepanekud, kuidas suurendada jäätmete taaskasutamise suunamist.

VÕTMESÕNAD: jäätmed, jäätmekäitlus, jäätmeseadus, Euroopa Liidu jäätmepoliitika, Keskkonnainspeksioon

Lühendite ja mõistete loetelu

Lühendid:

a – aasta

JäätS – jäätmeseadus

KarS – karistusseadustik

KKI – keskkonnainspeksioon

Mln – miljonit

OKAS – Objekti kontrollimise andmekogu süsteem

PakS – pakendiseadus

PCB – „polüklooritud bifenüülid, polüklooritud terfenüülid, monometüültetraklorodifenüülmetaan, monometüüldikloro-difenüülmetaan, monometüüldibromodifenüülmetaan ja muu valmistis või segu, mis sisaldab mis tahes eelnevalt nimetatud ainet kokku üle 0,005 massiprotsendi. PCB-d on kantserogeensed.“ (Keskkonnaministeerium, 2018)

s.o – see on

s.t – see tähendab

VMP – vääртеomenetluse portaal

vt – vaata

VTMS – vääртеomenetluse seadustik

ÕRAK – õigusrikkumiste andmekogu süsteem (oli KKI-s kasutusel menetluste andmebaasina kuni aastani 2011).

Mõisted:

Biojätmed – biolagunevad (anaeroobselt või aeroobselt lagunevad)jätmed, kuhu alla kuuluvad aia- ja haljastujätmed ning biolagunevad köögi- ja sööklajätmed (JäätS, 2019).

Ebaseaduslik autolammutus – käesolevas magistritöös käsitletakse antud mõiste all eraisiku või juriidilise isiku poolt teostatavat romusõidukite lammutamist, ilma, et peetaks kinni jäätmeseaduse ning jäätmeseaduse alusel kehtestatud määruse „romusõidukite käitlusnõuded“ nõuetest.

Elektri- ja elektroonikaseade – seade, mis vajab nõuetekohaseks toimimiseks elektrivoolu või elektromagnetvälja; seade, mida kasutatakse elektrivoolu ja elektromagnetväljade loomiseks, ülekandmiseks ja mõõtmiseks (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2012).

Euroopa Liidu direktiiv – „õigusakt, milles sätestatakse eesmärk, mille kõik Euroopa Liidu liikmesriigid peavad saavutama. Kuid iga riik võib ise otsustada selle üle, milliseid õigusakte kehtestada, et kõnealuseid eesmärke saavutada.“ (Euroopa Liit, 2019)

Euroopa Liidu määrus – „siduv õigusakt, seda tuleb tervikuna kohaldada kogu Euroopa Liidus.“ (Euroopa Liit, 2019)

Euroopa Liidu otsus – „on siduv selle jaoks, kellele see on adresseeritud—kas Euroopa Liidu liikmesriik või mõni ettevõtte.“ (Euroopa Liit, 2019)

Jäätmed – „Jäätmed on mis tahes vallasasi, mille valdaja on ära visanud, kavatseb seda teha või on kohustatud tegema. Äraviskamine tähendab asja kasutuselt kõrvaldamist, loobumist selle kasutusele võtmisest või kasutuseta hoidmist, kui selle kasutusele võtmine ei ole tehniliselt võimalik, majanduslikest või keskkonnakaitselistest asjaoludest tulenevalt mõistlik.“ (JäätS, 2019)

Jäätmehooldus – „jäätmekäitlus, järelevalve jäätmekäitluse üle ja jäätmekäitluskohtade järelhooldus.“ (JäätS, 2019)

Jäätmekäitlus – „jätmete kogumine, vedamine, taaskasutamine ja kõrvaldamine, sealhulgas vahendaja või edasimüüja tegevus.“ (JäätS, 2019)

Jäätmekäitluskoht – „vajaliku tehnikaga varustatud ehitised jätmete kogumiseks, taaskasutamiseks või kõrvaldamiseks. Jäätmekäitluskoht on ka maa-ala, kus jätmete taaskasutamine võimaldab parendada mullaviljakust, maa-ala keskkonnaseisundit või selle kasutusvõimalusi või maa-ala, kus tehakse jätmete taaskasutamise või kõrvaldamise toiminguid, milleks ehitise olemasolu ei ole vajalik.“ (JäätS, 2019)

Jäätmekäitlusnõuete rikkumine – käesolevas magistritöös mõeldakse üldnimetuse „jäätmekäitlusnõuete rikkumine“ all jäätmeseaduse § 73 nõuete rikkumist (JäätS, 2019).

Jäätmetekitaja – „isik, riigi või kohaliku omavalitsuse asutus, kelle tegevuse käigus tekivad jäätmed. Või isik, kelle tegevuse tulemusel jätmete olemus või koostis muutub.“ (JäätS, 2019)

Jäätmete kogumine – „jäätmete kokkukorjamine, sealhulgas jäätmete eelsortimine ja eelladustamine ning mehaaniline töötlemine ilma jäätmete koostist ja olemust muutmata, eesmärgiga vedada need edasiseks käitlemiseks jäätmekäitluskohta.“ (JäätS, 2019)

Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamine – „Korduskasutuseks ettevalmistamine on kontrolliv, puhastav või parandav taaskasutamismoodus, millega jäätmeteks muutunud tooteid või nende komponente valmistatakse ette selliselt, et neid oleks võimalik korduskasutada nende esialgsel otstarbel ilma mis tahes muu eeltöötluseta.“ (JäätS, 2019) Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamiseks tuleb taotleada Keskkonnaametilt jäätmeluba või registreerida oma tegevus jäätmekäitlejana (Keskkonnaministeerium, 2019).

Jäätmete kõrvaldamine – „jäätmete keskkonda viimiseks või selle ettevalmistamiseks tehtav toiming.“ (JäätS, 2019)

Jäätmete lakkamine – Jäätmete lakkamist tõendab toote vastamine lakkamise kriteeriumidele ehk õigusaktidele, kus on sätestatud vastavad tingimused. Jäätmeseaduse § 2¹ lõigete 1 ja 2 järgi saavad jäätmed saavutada jäätmete lakkamise staatuse vaid Euroopa Liidu tasemel ja keskkonnaministri poolt kehtestatud õigusaktide alusel (Keskkonnaministeerium, 2019).

Jäätmevaldaja – „jäätmetekitaja, muu isik või riigi, kohaliku omavalitsuse asutus, kelle valduses on jäätmed.“ (JäätS, 2019)

Korduskasutamine – mistahes toiming, millega tooteid või komponente, mis ei ole jäätmed, kasutatakse uuesti sellel otstarbel, milleks nad on loodud (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, 2008).

Korraldatud jäätmevedu – „olmejäätmete kogumine ja vedamine määratud piirkonnast määratud jäätmekäitluskohta või -kohtadesse kohaliku omavalitsuse üksuse valitud ettevõtja poolt.“ (JäätS, 2019)

Liigiti kogumine – kogumine, kus jäätmevooge eraldatakse jäätmete liigi ja olemuse alusel, et lihtsustada konkreetset käitlust (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2008).

Ohtlikud jäätmed – jäätmed, mis oma kahjuliku toime tõttu võivad olla ohtlikud inimese tervisele, varale või keskkonnale (JäätS, 2019).

Olmejäätmed – kodumajapidamises, kaubanduses, teeninduses või mujal tekkinud, koostise ja omaduste poolest samalaadsed jäätmed (JäätS, 2019).

Pakend – toode, mida kasutatakse kaupade kaitseks, käitlemiseks, kättetoimetamiseks ja esitlemiseks ja mis antakse tootjalt edasi kasutajale või tarbijale (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsus, 1994).

Prügila – jäätmekäitluskoht, kus jäätmed ladestatakse maa peale või maa alla. „Sõltuvalt ladestatavate jäätmete omadustest jagunevad prügilad: ohtlike jäätmete prügilateks; tavajäätmeprügilateks; püsijäätmeprügilateks.“ (Keskkonnaministeerium, 2018)

Püsijäätmed – „tavajäätmed, milles ei toimu olulisi füüsilisi, keemilisi ega bioloogilisi muutusi. Püsijäätmed ei lahustu, põle ega reageeri muul viisil füüsiliselt või keemiliselt, nad ei ole biolagundatavad ega mõjuta ebasoodsalt muid nendega kokkupuutesse sattuvaid aineid viisil, mis põhjustaks keskkonna saastumist või kahju inimese tervisele. Püsijäätmete leostuvus veekeskkonnas, ohtlike ainete sisaldus ning nõrgvee ökotoksilisus ei põhjusta täiendavat keskkonnakoormust, seda eriti põhja- ja pinnavee kvaliteedinõudeid silmas pidades.“ (Keskkonnaministeerium, 2018)

Ringlussevõtt – taaskasutamistoiming, mille käigus jäätmematerjalid töödeldakse tooteks, materjalideks või aineteks, et neid kasutada nende esialgsel või muul viisil. See hõlmab orgaaniliste ainete töötlemist, kuid ei hõlma energiakasutust ja töötlemist materjalideks, mida kasutatakse kütusena (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, 2008).

Ringmajandus – „ringmajanduse eesmärgiks on minimeerida energiatootmisesse ja prügilatesse suunatavaid jäätmekoguseid. Eesmärgiks on hoida 95% materjalidest taaskasutuses ja vaid 5% võib minna energia tootmisse või ladestamisele.“ (Ragn-Sells, 2019)

Taaskasutus – kasutatud esemete, seadmete ja muude toodete uuesti kasutusele võtmine. Taaskasutuse viisid on jäätmete ringlussevõtt, jäätmetest energia tootmine ja biokäitlus (Taaskasutus, 2019).

Tavajäätmed – kõik jäätmed, mis ei kuulu ohtlike jäätmete hulka (JäätS, 2019).

Väärteomenetlus – „on väärteo toimepanemise asjaolude kiire ja igakülgne väljaselgitamine ning süüdlastele sanktsioonide õiglane rakendamine.“ (Kaitseressursside Amet, 2018)

Ökodisain – „keskkonnanõuete arvestamine toote projekteerimisel või kavandamisel eesmärgiga parandada toote keskkonnatoimet toote kogu olelusringi jooksul.“ (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2009)

SISSEJUHATUS

Jäätmed on tsivilisatsiooni kõrvalprodukt, arheoloogilised uuringud näitavad, et juba 6500 aastat eKr tekitati Põhja-Ameerikas Colorados 2,4 kg jäätmeid päevas (Young, 2010). Euroopas tekitavad inimesed jäätmeid järjest enam (Keskkonnaagentuur, 2013). Hinnanguliselt toodab iga Euroopa Liidu kodanik 475 kg jäätmeid aastas (Jouhara et al., 2017). Eestis tekib ühe elaniku kohta 293 kg jäätmeid aastas (OECD, 2017). Jäätmete ke on otsese seoses riigi majandusliku olukorraga – mida suurem on majanduskasv, seda rohkem tarbitakse tooteid ja teenuseid ning seetõttu tekitatakse rohkem jäätmeid (Keskkonnaagentuur, 2013). Suurenenud tarbimine on viinud olukorrani, kus ressursivähesus on tekitanud vajaduse toota ja tarbida säästlikumalt (Keskkonnaagentuur, 2013).

Eestis on jäätmete ke kasvanud alates 2003. aastast. Kui ajavahemikul 1995-2002 tekkis Eestis aastas keskmiselt 13 mln tonni jäätmeid, siis aastatel 2003-2011 keskmiselt 19 mln tonni (Keskkonnaagentuur, 2013). Kui Eesti majandus jätkuvalt kasvab ning järgnevatel aastatel suuremat majanduskriisi ei teki, võib eeldada, et olmejäätmete kogus aastani 2020 pigem kasvab (Keskkonnaministeerium, 2018). Majanduskasvust põhjustatud olmejäätmete tekkekoguseid saab piirata rakendades jäätmetekke vältimise meetmeid (Keskkonnaministeerium, 2018).

Lõputöö eesmärgiks oli anda ülevaade Euroopa Liidu ja Eesti jäätmepoliitikast, koguda ja analüüsida andmeid jäätmeseadusenoete rikkumistest Rapla maakonnas ning pakkuda välja lahendusi jäätmetekke ja jäätmete ebaseadusliku käitluse vähendamiseks. Autor püstitas kaks hüpoteesi:

- 1) Euroopa Liidu jäätmepoliitika pani aluse jäätmealasele seadusloomele Eestis;
- 2) Jäätmeseaduse jõustumisega Eestis on Rapla maakonnas vähenenud jäätmete keskkonnaohtlik käitlemine.

Magistritöö hüpoteeside kontrollimiseks kasutas autor võrdlemiseks andmeid ajavahemikus 01.05.2004-01.01.2006 (s.o ajavahemik vahetult peale Eesti esimese jäätmeseaduse vastuvõtmist) ning 01.01.2014-01.01.2019 (s. o viimase viie aasta andmed). Selgitamaks välja, kas ja kuidas on Euroopa Liidu jäätmekäitluspoliitika mõjutanud jäätmeseaduse-alaseid rikkumisi Rapla maakonnas, koostas töö autor materjali kogumiseks infopäringud Keskkonnainspeksioonile ning kõigile neljale Rapla maakonna vallale. Andmeanalüüsis kasutati ainult Keskkonnainspeksiooni andmeid, mis pärinesid Keskkonnainspeksiooni objekti kontrollimise andmekogu süsteemist (OKAS), õigusrikkumiste andmekogust (ÕRAK) ja vääртеomenetluse portaalist (VMP). Kohalikest omavalitsustelt töö autor andmeid analüüsimiseks ei saanud, teabepäringule ei vastatud või vastati,

et andmete kättesaamine on liiga keeruline. Tulemuste analüüs viidi läbi kasutades Microsoft Office Exceli tabelitöötluste tarkvara, kus tulemused visualiseeriti graafiliselt.

Magistritöö koosneb viiest peatükist. Esimene annab ülevaate Euroopa Liidu ning Eesti jäätme poliitikast ja nende kujunemisest. Teine peatükk tutvustab Keskkonnainspeksiooni, selle ülesandeid ning tuuakse välja mõningaid karistustasemeid jäätmeseaduse alaste rikkumiste korral. Kolmas peatükk kirjeldab töös kasutatavat meetodikat. Neljandas peatükis kajastatakse analüüsi tulemusi ning tehakse järeldused analüüsi tulemustest lähtuvalt. Viimasel peatükis pakutakse lahendusi olukorra parandamiseks.

Autor kasutab oma töös viitamisel APA süsteemi.

1. JÄÄTMED

Jäätmeseadus defineerib jäätmeid kui mistahes vallasasja, mille valdaja on ära visanud, kavatseb seda teha või on kohustatud seda tegema (JäätS, 2019).

Igasugune tarbimine tekitab rohkemal või vähemal määral prügi. Selleks, et hoida meie elukeskkonda puhtana ja säästa loodusressursse, tuleb jäätmete tekkimist võimalikult palju vältida ning tekkinud jäätmed keskkonnasõbralikult kokku koguda ja käidelda (Keskkonnaministeerium, 2019). Jäätmete käitlemisel lähtutakse jäätmekäitluse viieastmelisest hierarhiast (joonis 1), millega proovitakse viia jäätmekäitluse mõju keskkonnale võimalikult väikseks. Eelistada tuleb hierarhias kõrgemal olevaid lahendusi. Parimaks loetakse jäätmetekke vältimist. Prügilasse viimist loetakse hierarhias viimaseks, halvimaks lahenduseks (Keskkonnaministeerium, 2019). Tegemist on Euroopa Liidu jäätmete raamdirektiivist (2008/98/EÜ) tuleneva põhimõttega, mille järgimist eeldatakse kõigilt liikmesriikidelt (Keskkonnaministeerium, 2018).

Joonis 1: Jäätmekäitluse hierarhia

Jäätmete käitlemisel korrektselt jäätmekäitlushierarhiast lähtudes väheneb kasvuhoonegaaside emissioon atmosfääri ning saasteainete sattumine keskkonda, säästetakse energiat ja ressursse, luuakse töökohti ning arendatakse rohelisi tehnoloogiaid (Cucchiella, D'Adamo, & Gastaldi, 2014).

Jäätmete taaskasutamine võimalikult suures mahus on, jäätmetekke vältimise kõrval, üks jäätmemajanduse peamisi eesmärke (Keskkonnaagentuur, 2013). Jäätmed saavad õiguslikult uuesti tooteks kolmel erineval viisil: korduskasutuseks ettevalmistamise teel; ringlussevõtu teel või lakkamise teel (Keskkonnaamet, 2018).

„Jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamine on kontrolliv, puhastav või parandav taaskasutamismoodus, millega jäätmeteks muutunud tooteid või nende komponente valmistatakse ette selliselt, et neid oleks võimalik korduskasutada nende esialgsel otstarbel ilma mis tahes muu eeltötluseta.“ (Keskkonnaamet, 2018) Eestis tuleb jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamiseks taotleda Keskkonnaametilt jäätmeluba või registreerida oma tegevus jäätmekäitlejana (Keskkonnaamet, 2018).

„Ringlussevõtt, kaasa arvatud bioloogiline ringlussevõtt, on jäätmete taaskasutamistoiming, mille käigus jäätmematerjalid töödeldakse toodeteks, materjalideks või aineteks, et kasutada neid nende esialgsel või muul eesmärgil. See ei hõlma jäätmete energiakasutust ja töötlemist materjalideks, mida kasutatakse kütusena või tagasitäiteks.“ (JäätS, 2019) Ringlussevõtuks loetakse igat füüsikaliskemilist või bioloogilist töötlust, mille tulemusena saadud materjal ei ole enam jääde. Jäätmete ringlussevõtuks tuleb taotleda Keskkonnaametilt jäätmeluba või keskkonnakompleksluba (Keskkonnaamet, 2018).

Jäätmete muutumine tooteks tõendab toote vastamine lakkamise kriteeriumidele ja õigusaktidele, kus on sätestatud vastavad tingimused. Kriteeriumid peavad vajaduse korral sisaldama saasteainete piirväärtusi ning võtma arvesse aine või eseme võimalikku negatiivset mõju keskkonnale. Jäätmete lakkamine saab toimuda sellise materjali osas, mille puhul on nähtavalt endiselt tegemist jäätmetega, kuid kui see materjal vastab teatud kriteeriumidele, siis võib seda lugeda tooteks ja mitte käsitleda enam jäätmetena (Keskkonnaamet, 2018). Jäätmeseaduse järgi: „jäätmed lakkavad olemast jäätmed, kui need on läbinud taaskasutamistoimingu, kaasa arvatud ringlussevõtt, ning vastavad Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2008/98/EÜ artikli 6 lõikes 2 sätestatu alusel kehtestatud kriteeriumidele, mis töötatakse välja kooskõlas järgmiste tingimustega:

- 1) asja kasutatakse tavapäraselt teatud kindlal eesmärgil;
- 2) asjal on turg või asja järele on nõudlus;
- 3) asi vastab konkreetseks otstarbeks ettenähtud tehnilistele nõuetele, õigusnormidele ja tootestandarditele;
- 4) asja kasutamine ei avalda negatiivset mõju keskkonnale ega inimese tervisele.“ (JäätS, 2019)

Kui jäätmete lakkamise kriteeriumeid ei ole Euroopa Liidu tasemel kehtestatud, võivad selle liikmesriigid riigisiselt otsustada, millal mingid kindlad jäätmed lakkavad olemast jäätmed. Otsuste tegemisel peavad liikmesriigid arvestama Euroopa Liidu direktiive ja Euroopa Kohtu lahendeid (Keskkonnaministerium, 2018). Eestis on sellisteks otsusteks keskkonnaministri määrused. „Määrusega kehtestatakse jäätmete lakkamisele kriteeriumid, mis arvestavad jäätmeseaduses kehtestatud tingimusi.“ (JäätS, 2019)

1.1 Euroopa Liidu jäätmepoliitika

Esimene Euroopa jäätmeseadus anti välja enam kui 20 aastat tagasi (Eesti Roheline Liikumine, 2000). Jäätmepoliitikale viidati esimest korda 1971. aastal, mil Euroopa Komisjon kuulutas poliitiliseks eesmärgiks püsijäätmete ärahoidmise ja nendest vabanemise (Eesti Roheline Liikumine, 2000). 1972. aastal otsustasid Euroopa Ühenduse liikmesriikide valitsused, et keskkonna kaitsmiseks ja seisundi parandamiseks on vaja üle-Euroopalisi meetmeid. 1972. aasta oktoobris anti välja esimene keskkonna-alane tegevuskava, millega seatud eesmärgid ja põhimõtted panid aluse ühtse keskkonnapoliitika ja jäätmepoliitika kujunemisele. Keskkonna-alased tegevuskavad on ette valmistanud Euroopa Komisjon ning neis pakutakse välja tegevus- ja seadusandlikke meetmeid tuleviku keskkonnapoliitika rakendamiseks (Eesti Roheline Liikumine, 2000).

1975. aastal rakendati esimesed jäätmealased direktiivid, millest olulisim on Jäätmete raamdirektiiv (75/442/EEC). Jäätmete raamdirektiivi koostamise peapõhjuseks oli jäätmekontrolli sisseviimine liikmesriikides (Eesti Roheline Liikumine, 2000). Enne 1970ndate keskpaika pidas suur osa Euroopa Ühenduse liikmesriikidest jäätmeid kohalikus või regionaalseks probleemiks (Eesti Roheline Liikumine, 2000). Direktiiviga sätestatud nõuded toimivad siiani kui raamistik Euroopa Liidu liikmesriikide jäätmekäitluse arendamiseks (Eesti Roheline Liikumine, 2000). Liikmesriigid peavad looma pädevad asutused jäätmekäitluse korraldamiseks ning kontrolliks. Iga Euroopa Liidu liikmesriik peab koostama jäätmekava ning aruandeid direktiivi rakendamise kohta. Jäätmekäitlust sõnastatakse kui jäätmetekke ennetamist, jäätmete korduvkasutamist, jäätmete töötlemist ja nende ohutut kõrvaldamist. Raamdirektiiviga alustati üleminekut seniselt parandamisele suunatud lähenemisviisilt ennetamisele suunatud lähenemisviisile (Eesti Roheline Liikumine, 2000). Jäätmete raamdirektiiv (74/442/EEC) pani aluse põhimõttele „saastaja maksab“ ja sätestas, et jäätmete käitlemise kulud maksab kas jäätmehaldaja või tootja (Eesti Roheline Liikumine, 2000).

Vältimaks erinevate keskkonnakahjude tekkimist, tuli reguleerida erinevate ainete kogumist ja käitlemist, mistõttu täiendati Jäätmete raamdirektiivi eritüübiliste jäätmete direktiividega (Eesti Roheline Liikumine, 2000):

- Jääkõli direktiiv (75/439/EEC) – reguleerib jääkõlide kogumist ja töötlemist. Prioriteetsemaks peetakse jääkõlide taaskasutust, seejärel põletamist energia saamise eesmärgil;
- PCB kõrvaldamise direktiiv (76/44/EEC) – keelustab PCB ja asjad või seadmed, mis seda sisaldavad. Keelustab PCB kontrollimatu väljavoolu, mahalaadimise ja kasutamise;
- Titaandioksiidi direktiiv (78/176/EEC) – seab peaeesmärgiks titaandioksiidi jäätmete tekkimise vähendamise, reguleerib titaandioksiidi kogumist ja käitlemist;
- Reoveesette direktiiv (86/278/EEC) – reguleerib reoveesette kasutamist põllumajanduses, et vältida kahjulikku mõju pinnasele, taimedele, loomadele ja inimestele;
- Patareide direktiiv (91/157/EEC) – reguleerib ohtlikke aineid sisaldavate patareide ja akude kokkukogumist, kõrvaldamist ja taaskasutamist.

1992. a liikmesriikide poolt allkirjastatud Maastrichti lepinguga rajati Euroopa Liit ning sellega laienes Euroopa Liidu keskkonna-alane pädevus. Maastrichti leping oli samm nn rohelse Euroopa poole. Esmakordselt asetati võrdsetele positsioonidele majandushuvid ja keskkonnakaitse (Eesti Roheline Liikumine, 2000).

1994. aastal võttis Euroopa Parlament ja Nõukogu vastu pakendite ja pakendijäätmete direktiivi (94/62/EÜ), mille eesmärgiks on pakendite ja pakendijäätmete käitlemist käsitlevate meetmete ühtlustamine, et vältida või leevendada pakendite ja pakendijäätmete mõju keskkonnale ning tagada keskkonnakaitse kõrge tase (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 1994). Pakendite ja pakendijäätmete käitlemine peaks esmalt hõlmama pakendijäätmete vältimist ning lisaks pakendite korduvkasutamist, ringlussevõttu ja muid pakendijäätmete taaskasutamise viise ning selliste jäätmete lõplikku kõrvaldamist (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 1994). Keskkonnamõju suhtes tuleks eelistada korduvkasutamist ja ringlussevõttu, mis aga eeldab Euroopa Liidu liikmesriikides selliste süsteemide kasutuselevõttu, mis tagavad pakendite ja pakendijäätmete tagastamise (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 1994).

1996. a esitas Komisjon Euroopa Liidu jäätmekäitlusstrateegia, milles rõhutatakse taas jäätmetekke ennetamist, sellele järgneb ringlussevõtt ja seejärel jäätmete ohutu kõrvaldamine. Tehti ka

ettepanek kasutada rohkem olulusringi hindamist ja luua Euroopa jäätmete kohta usaldusväärne andmebaas (Eesti Roheline Liikumine, 2000).

1999. a võeti vastu Prügiladirektiiv (1999/31/EÜ), mille eesmärgiks on ennetada ja vähendada jäätmete hoiustamisest tekkivaid võimalikke negatiivseid keskkonnamõjusid (Eesti Roheline Liikumine, 2000). Prügiladirektiiv sätestab, et tuleb soodustada jäätmetekke vältimist, jäätmete ringlusesse võtmist ja taaskasutamist ning taasväärtustatud materjalide ja energia kasutamist, et säästa loodusressursse. Lisaks tuleb nimetatud direktiivi kohaselt kontrollida ka jäätmete prügilasse ladestamise nõuetekohasust, et vältida või vähendada võimalikku negatiivset mõju keskkonnale ja ohtu inimeste tervisele (Euroopa Nõukogu direktiiv, 1999). Kui jäätmete prügilatesse ladestamine on vältimatu, tuleks välja töötada meetodid, et muuta prügilad ja nende toimimine läbimõeldumaks ning energia- ja ressursisäästlikumateks (Wagner, 2010).

Aastal 2000 vastu võetud direktiivi kasutuselt kõrvaldatud sõidukite kohta (2000/53/EÜ) eesmärgiks on võimalikult vähendada kasutuselt kõrvaldatud sõidukite mõju keskkonnale. Euroopa Liidu liikmesriigid peaksid rakendama meetmeid, et tagada kasutuselt kõrvaldatud sõidukite kogumise, töötlemise ja taaskasutamise süsteemide sisseseadmise ettevõtjate poolt (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2000).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. juuli 2002. aasta otsusega nr 1600/2002/EÜ võeti vastu kuues keskkonnavalane tegevusprogramm. Kuuendas keskkonnavalases tegevusprogrammis on esitatud üleskute välja töötada või läbi vaadata jäätmealased õigusaktid, sealhulgas selgitada jäätmete ja mittejäätmete vahelisi erinevusi ning töötada välja jäätmetekke vältimise ja jäätmekäitluse meetmed (Euroopa Parlamendi ja nõukogu otsus, 2002).

Euroopa Liidu jäätmete raamdirektiiv (2008/98/EÜ) seab eesmärgiks aastaks 2020 olmejäätmetes sisalduvast klaasist, metallist, paberist ja plastist korduskasutuseks ette valmistada või materjalina ringlusesse võtta vähemalt 50% (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, 2008). Nimetatud raamdirektiiv peaks aitama Euroopa Liidul liikuda lähemale jäätmeid ringlusesse võtva ühiskonna poole, kus püütakse vältida jäätmeteket ja kasutatakse jäätmeid ressursina (Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, 2008).

2009. aastal vastu võetud Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiivi (2009/125/EÜ), mis käsitleb raamistiku kehtestamist energiamõjuga toodete ökodisaini nõuete sätestamiseks eesmärgiks on vähendada energiamõjuga toodete keskkonnamõjusid. Nimetatud direktiivis sätestatakse, et

säästva arengu huvides tuleks pidevalt tegeleda nende toodete üldise keskkonnamõju vähendamisega, seda eelkõige selgitades välja kahjulike keskkonnamõtjude peamised allikad ja vältides keskkonnasaaste ülekandmist (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2009). Energiatõhusate toodete ökodisain (toodete keskkonnasäästlik projekteerimine või kavandamine) pakub ennetava vahendina tootjatele, tarbijatele ja üldsusele uusi võimalusi toodete keskkonnatoime optimeerimiseks samaaegselt nende kasutus kvaliteeti säilitades (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2009).

2012. aastal võeti vastu Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv (2012/19/EL) elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete (elektroonikaromude) kohta, mille eesmärgiks on säästva tarbimise ja tootmise toetamine elektroonikaromude tekke vältimise ning nende korduskasutamise, ringlussevõtu ja muude taaskasutuse viiside teel (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2012). Nimetatud direktiiviga kehtestati tootjavastutus, kui vahend, mis motiveerib kavandama ja valmistama elektri- ja elektroonikaseadmeid, mille puhul võetakse täielikult arvesse nende seadmete parandamist, võimalikku ajakohastamist, korduskasutamist, demonteerimist ja ringlussevõttu (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2012). Elektroonikaromude eritõttus on vajalik vältimaks saasteainete hajumist ringlussevõetud materjalidesse või jäätmevoogu (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2012). Elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmete direktiivi kohaselt peavad Euroopa Liidu liikmesriigid võtma vastu meetmed, et vähendada elektroonikaromude kõrvaldamist sorteerimata jäätmetena, tagada kogutud elektroonikaromude nõuetekohane töötlemine ning saavutada elektroonikaromude liigiti kogumise kõrge tase (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv, 2012).

Praegu kehtiva, 2013. aastal vastu võetud Euroopa Liidu seitsmenda keskkonnaalase tegevusprogrammi aastani 2020 peamised eesmärgid on:

- EL majanduse ressursitõhusaks, keskkonnahoidlikuks, konkurentsivõimeliseks ja vähese CO₂-heitega majanduseks muutmine;
- Esmatarbekaupade ökodisainimine, et optimeerida ressursside ja materjalide kasutust. Ökodisainimise käigus pööratakse tähelepanu lisaks toote vastupidavusele, taaskasutatavusele, eelkõige ringlussevõtu võimalusele ning toote oleringile;
- Jäätmete käsitlemine ressursina, aluseks võetakse jäätmekäitluse hierarhia kohandamine;
- Jäätmete kui ressursi turvaline käitlemine, jäätmetekke vähendamine. Prügilasse ladestatakse vaid ringlusesse võtmiseks ja taaskasutamiseks sobimatud jäätmed, energiat

tohib toota ainult ringlusse mittevõetavatest materjalidest (Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsus, 2013).

1.2 Jäätmealane seadusandlus Eestis

Aastatel 2002-2012 kehtinud kuues Euroopa Liidu keskkonnavalane tegevusprogramm andis tõuke Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030 ja keskkonnategevuskava 2007-2013 koostamiseks (Keskkonnaministeerium, 2018). Programm pani aluse keskkonnavalasele seadusloomele Eestis (Keskkonnaministeerium, 2018).

Ajavahemikus 2006-2012 on Eesti jäätmehooldus arenenud väga kiiresti (Keskkonnaministeerium, 2018). Suletud on kõik keskkonnanõuetele mittevastavad prügilad ja oluliselt on kasvanud jäätmete taaskasutuse osakaal (Keskkonnaministeerium, 2018). Olmejäätmete liigiti kogumine kasvas järsult 2008. aastal, kui prügilatele hakkas kehtima sorteerimata olmejäätmete vastuvõtu ja ladestamise keeld ning olmejäätmete liigiti kogumine sai kohustuslikuks (Keskkonnaagentuur, 2013).

Eestis on jäätmeseadusega kehtestatud hulk jäätmeladestuspiiranguid, eesmärgiga vähendada keskkonda viidavate jäätmete kogust ja ohtlikkust (Keskkonnaagentuur, 2013). Aastatel 2002-2004 keelati töötlemata jäätmete, ohtlike jäätmete, vedeljäätmete ning määratlemata koostisega jäätmete ladestamine (Keskkonnaagentuur, 2013). Rehvide ladestamine prügilatesse on keelatud ning 2007. aastast alates ei tohi enam ladestada loomseid jäätmeid (Keskkonnaagentuur, 2013). 2010. aastast ei tohi prügilatesse ladestatavate olmejäätmete hulgas biolagunevaid jäätmeid olla üle 45% kogumassist (Keskkonnaagentuur, 2013).

„Eesti jäätmevaldkonna eesmärk on taaskasutada võimalikult palju jäätmeid. Seejuures on kõige olulisem vältida jäätmete tekkimist.“ (Keskkonnaministeerium, 2019) Ideaalne viis jäätmetekke vähendamiseks oleks täielik üleminek ringmajandusele. Ringmajanduse peaesmärk on jäätmetekke vähendamine ja vältimine (De Leonardis, 2011). Tekkinud jäätmed tuleks uuesti materjalina ringlusse võtta ning vähendada tuleb ka jäätmetest tulenevat keskkonnariski (Keskkonnaministeerium, 2019). Saavutamaks ringmajanduse eesmärgi, peaksid kohalikud omavalitsused oma haldusterritooriumil juurutama vastutustundlikku jäätmekäitlust ja prügisorteerimist (Agovino, D’Uva, Garofalo, & Marchesano, 2018).

Ettevõtteid mõjutatakse jäätmeid taaskasutusse suunama erinevate meetmetega – jäätmete keskkonda viimisel tuleb maksta saastetasu, pakendijäätmete taaskasutamiskohustuse täitmata jätmisel rakendatakse ettevõttele pakendiaktsiisi. Kehtib tootjavastutuse põhimõte, mille kohaselt peab tootja tagama enda poolt turule toodud probleemtoodetest (patareid ja akud; mootorsõidukid ja nende osad; elektri- ja elektroonikaseadmed ning nende osad, rehvid, põllumajandusplast) tekkivate jäätmete kogumise ja nende kordus-, taaskasutamise või kõrvaldamise (Keskkonnaagentuur, 2013). Tootjal on kohustus koguda ja käitlemisele suunata ka sellest probleemtoodetest tekkinud jäätmed, mis on turule lastud enne kui rakendati tootjavastutuse põhimõte (Keskkonnaministeerium, 2019). Laiendatud tootjavastutus on "saastaja maksab" põhimõtte rakendus. „Tootja vastutab toote eest alates selle valmistamisest ja/või turule laskmisest kuni selle jäätmeteks muutumiseni ning kuni need jäätmed lakkavad olemast jäätmed.“ (Keskkonnaministeerium, 2019)

Euroopa Liidu jäätmedirektiivist tuleneb kohustus koostada jäätmekava ning jäätmeseaduse kohaselt tuleb riigi jäätmekava ajakohastada iga viie aasta järel. Riigi jäätmekava on Eesti jäätmehooldust korraldav ja suunav arengukava, mille peaeesmärk on ühtlustada jäätmehoolduse eesmärgid ning sihid ja ülesanded kohalikele omavalitsustele, ettevõtjatele, tootjatele ja elanikkonnale (Keskkonnaministeerium, 2018). Jäätmekava strateegiline eesmärk on jäätmehierarhia põhimõtte rakendamine (Keskkonnaministeerium, 2018).

Eesti Vabariigi jäätmekava aastateks 2014-2020 keskendub enam jäätmetekke vähendamisele. Selleks tuleb arvesse võtta kogu toote eluring – tuleb kavandada, projekteerida, valmistada ja importida selliseid tooteid, mis on kordus- või taaskasutatavad või võimalikult pika elueaga (Keskkonnaministeerium, 2018). Jäätmekava sisaldab jäätmehooldust kohalikes omavalitsustes, ohtlike ja pakendijäätmete käitlemist ning jäätmete tekkimise vähendamist.

„Riigi jäätmekava 2014-2020 koostamisel on lähtutud:

- jäätmekäitluse hierarhia põhimõttest;
- põhimõttest *saastaja maksab* – jäätmete keskkonda viimisega ja nendest põhjustatud saastusega seonduva kahju, sealhulgas jäätmete käitlemisega ja neist põhjustatud saastuse likvideerimisega seotud kulud hüvitab jäätmed keskkonda viinud isik;
- *laiendatud tootjavastutuse* põhimõttest – tootja on kohustatud tagama tema poolt turule lastud toodetest tekkivate jäätmete kogumise ja nende taaskasutamise või nende kõrvaldamise. Tootja võib valida, kas täidab

kohustused individuaalselt, annab need kirjaliku lepinguga üle tootjate ühendusele või ühineb tootjate ühendusega;

- *iseseisvuse ja läheduse* põhimõttest – jäätmehoolduse kavandamisel ja muus jäätmehooldust suunavas tegevuses juhinduvad haldusorganid põhimõttest, et segaolmejäätmete käitlemine oleks tagatud nende tekkekohale võimalikult lähedal. Samuti peab olema tagatud kõigi jäätmete kõrvaldamine, võttes seejuures arvesse jäätmekäitluse hierarhia põhimõtet, parimat võimalikku tehnikat, ja geograafilisi olusid.“ (Riigi jäätmekava, 2014)

„Jäätmekava juhindub Eesti säästva arengu riiklikust strateegiast **Säästev Eesti 21**, mis võeti Riigikogus vastu 2005. aastal ning mille üheks eesmärgiks on ökoloogilise tasakaalu säilitamine.“ (Riigi jäätmekava, 2014) Ökoloogilise tasakaalu eesmärk on jaotatud kolmeks: loodusvarade kasutamine viisil, mis kindlustab ökoloogilise tasakaalu; saastumise vähendamine; bioloogilise mitmekesisuse ja looduslike alade säilitamine (Eesti säästva arengu riiklik strateegia, 2005). Riikliku strateegia Säästev Eesti 21 üldeesmärgi saavutamist mõõdetakse muuhulgas olmejäätmete kõrgetasemelise liigiti kogumise ja saasteainete osakaalu olulise vähenemise näitajate kaudu (Riigi jäätmekava, 2014).

„**Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030** on keskkonnavaldkonna arengustrateegia, mis on aluseks kõikidele keskkonnavaldkonna ala-valdkondlikele arengukavadele ning juhindub Eesti säästva arengu riikliku strateegia, Säästev Eesti 21, põhimõtetest.“ (Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030, 2007) Strateegia eesmärk jäätmevaldkonnas on: aastal 2030 on tekkivate jäätmete ladestamine vähenenud 30% ja oluliselt on vähendatud tekkivate jäätmete ohtlikkust (Riigi jäätmekava, 2014).

Nii jäätmekava kui ka keskkonnastrateegia eesmärkideks on jäätmetekke vähendamine, jäätmete liigiti kogumine ja taaskasutamise suurendamine ning jäätmete ladestamise vähendamine (Riigi jäätmekava, 2014).

1.3 Jäätmekäitus kohaliku omavalitsuse tasandil

Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011-2015 nägi ette, et motiveerimaks jäätmete sorteerimist, tuleb võimaldada omavalitsusel rohkem otsustada kohustusliku jäätmeveo sageduse üle (Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011-2015, 2011). Pandi eesmärgiks jäätmete taaskasutusüsteemide arendamine tarbijale võimalikult mugavaks ning toetada kohalikke

omavalitsusi jäätmekogumispunktide rajamisel (Vabariigi valitsuse tegevusprogramm 2011-2015, 2011).

Jäätmeseaduses määratakse kohaliku omavalitsuse ülesanded jäätmehoolduse korraldamisel (Riigi jäätmekava, 2014). Jäätmeseadus kohustab kohaliku omavalitsuse üksust korraldama jäätmete sorteerimist, sealhulgas liigiti kogumist, et võimaldada jäätmete taaskasutamist võimalikult suures ulatuses (JäätS, 2019). Jäätmeseadus sätestab: „jäätmehooldust arendatakse valdkonna arengukava ja kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmekava alusel. Jäätmekavas käsitletakse jäätmehoolduse olukorda kohaliku omavalitsuse üksuses, jäätmehoolduse korraldamise ja töhistamise eesmärgid ning meetmeid nende eesmärkide saavutamiseks.“ (JäätS, 2019)

Jäätmeseaduse § 71 kohaselt tuleb jäätmehoolduse korraldamiseks kohaliku omavalitsuse üksuses kehtestada volikogu määrusega jäätmehoolduseeskiri. Sellega kehtestatakse, mil viisil peavad jäätmetekitaja ja jäätmekäitleja jäätmeid kokku koguma ja käitlema. Kohalik omavalitsus peab määrama nõuded kogumisviiside ja -mahutite kohta, korraldatud jäätmeveoga seoses tuleb kehtestada tingimused jäätmeveo piirkonna suuruse ja veetavate jäätmeliikide kohta (JäätS, 2019).

Lisaks jäätmeseadusele reguleerib omavalitsuste kohustusi ka pakendiseadus, mis sätestab, et kohaliku omavalitsuse ülesanne on korraldada oma haldusterritooriumil pakendijäätmete kogumist (Riigi jäätmekava, 2014). Pakendiseaduse kohaselt: „kohaliku omavalitsuse organ määrab kindlaks oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid ning sätestab need jäätmehoolduseeskirjas.“ (PakS, 2019)

Pakendiseadus paneb ülesande korraldada üleriigilist pakendite ja pakendijäätmete kogumist ja kogutud korduskasutuspakendi korduskasutus ja pakendijäätmete taaskasutust ning teavitada avalikkust ja tarbijaid pakendi ja pakendijäätmete tagastamise korrast ja nõuetes taaskasutusorganisatsioonile. Üheks vanimaks ning ka suurimaks akrediteeritud taaskasutusorganisatsiooniks Eestis on MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon (ETO), mis loodi 2004. aastal. ETO koondab pakendatud kauba tootmise, maaletoomise ja müügiga tegelevad ettevõtted ja pakenditootjaid ning organiseerib pakendijäätmete liigiti kogumist ja taaskasutusse suunamist (MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon, 2019). Lisaks on tootjavastutusorganisatsioonideks Eestis Tootjavastutusorganisatsioon OÜ ja MTÜ Eesti Pakendiringlus. „Tagatisrahata pakendijäätmete kogumisel peab taaskasutusorganisatsioon tagama, et kogumiskohtade tihedus iga taaskasutusorganisatsiooni kohta oleks:

- 1) kui tiheasustusega alal on asustustihedus rohkem kui 1000 elanikku ühel ruutkilomeetril peab olema vähemalt üks kogumiskoht jäätmevaldajast 500 meetri raadiuses;
- 2) kui tiheasustusega alal on asustustihedus rohkem kui 500 elanikku ühel ruutkilomeetril, peab olema vähemalt üks kogumiskoht jäätmevaldajast 1000 meetri radiuses;
- 3) Asustustihedusega alla 500 elaniku ühel ruutkilomeetril peab kohaliku omavalitsuse territooriumil paiknevates asulates olema üks kogumiskoht 500 elaniku kohta.” (PakS, 2019)

„Kogumiskohad määratakse kindlaks taaskasutusorganisatsiooni ja kohaliku omavalitsuse organi vahel sõlmitavas kirjalikus lepingus.“ (PakS, 2019)

Kohalikul omavalitsusel lasub kohustus arendada jäätmehooldust oma haldusterritooriumil – s.t kavandab jäätmekäitlust, viib läbi jäätmealast nõustamist ning jäätmealase info levitamist ja teostab järelevalvet jäätmekäitlusnõuete täitmise üle. Rahvast tuleb harida nii, et nad suhtuksid jäätmetesse kui ressursi, mitte kui asjadesse, mis tuleb ära visata (Williams & Taylor, 2004). Kohalike omavalitsuste eesmärgiks on vältida või vähendada jäätmeteket ning parandada jäätmehoolduse taset (Moor, 2018). Kodumajapidamistes jäätmekäitluse parandamine on võtmerollik jäätmetekke vähendamisel (Fahy & Davies, 2007).

2 KESKKONNAINSPEKTSIOON

Keskkonnainspeksioon on riiklik järelevalveasutus, mis kuulub Keskkonnaministeeriumi valitsemisalasse. Keskkonnainspeksiooni eesmärgiks on looduskeskkonna kaitseks kehtestatud erinevate seaduste ja normide täitmise kontrollimist (Keskkonnainspeksioon, 2019).

Keskkonnainspeksiooni missioon on keskkonnavaldkonnas õiguskuulekuse tagamine, eesmärgiga säilitada ja parandada keskkonnaseisundit (Keskkonnainspeksioon, 2017). Keskkonnainspeksioon teeb järelevalvet keskkonna- ja looduskaitseõuete üle ning õigusrikkumiste puhul määrab trahve, teeb ettekirjutusi ja nõuab välja keskkonnale tekitatud kahju. Keskkonnainspeksioon oma inspektorite kaudu on väärtegade menetlemisel kohtuväliseks menetlejaks (Keskkonnainspeksioon, 2011).

Järelevalve toimub tööplaani järgi. Tööplaani koostatakse aastapõhiselt ning selle koostamisel võetakse arvesse varasemaid järelevalve tulemusi ning riskide hindamise tulemusi (Keskkonnainspeksioon, 2017). Lisaks tööplaani täitmisele kontrollitakse ka Keskkonnainspeksioonile laekuvaid kaebusi ja teateid (Keskkonnainspeksioon, 2017). Suur hulk kontrollkäike võimaldab õigusrikkumisi ennetavalt ära hoida. Samuti aitab see ära hoida või minimeerida keskkonnale tekitatavat kahju (Keskkonnainspeksioon, 2017).

Keskkonnainspeksiooni roll riiklikus skaalas on väga oluline, kuna keskkonnajärelevalvet tehes eelkõige hoitakse ära või oluliselt vähendatakse keskkonnavalaseid rikkumisi ning motiveeritakse tootmis- ja tööstusettevõtteid loodusvarasid mõistlikult ja võimalikult keskkonnasõbralikult kasutama (Keskkonnainspeksioon, 2011). 2011. aastal anti Keskkonnainspeksioonile uurimisasutuse staatus ja õigus menetleda keskkonnavalaseid kuritegusid (Keskkonnainspeksioon, 2011).

2.1 Jäätmeseadusest tulenevad karistuste määrad

Jäätmeseaduse nõuete rikkumise eest võivad rahatrahvid ulatuda kuni 32 000 euroni. Karistuseseadustiku kohaselt: „kohus või kohtuvälise menetleja võib väärteo eest kohaldada rahatrahvi kolm kuni kolmsada trahviühikut. Trahviühik on rahatrahvi baassumma, mille suurus on neli eurot.“ (KarS, 2019)

Jäätmeseadus näeb muuhulgas ette, et: „jätmete tekke vältimise või jäätmehoolduse nõuete rikkumise või jätmete ladestamise eest väljaspool jäätmekäitluskohta karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut ehk kuni 1200 eurot. Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 3200 eurot. Jätmete käitlemise eest jäätmeoata, kui luba on nõutav, või loa nõudeid rikkudes, samuti jätmete nende käitlemiseks õigust omavale isikule üleandmise kohustuse rikkumise eest karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Sama teo eest, toime panduna juriidilise isiku poolt, karistatakse rahatrahviga kuni 32 000 eurot. Kohaliku omavalitsuse üksuse jäätmehoolduseeskirjas sätestatud jäätmehooldusnõuete rikkumise eest karistatakse rahatrahviga kuni 200 trahviühikut ehk kuni 800 eurot. Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 20 000 eurot. Jäätmekäitluskoha või jäätmeoidla rajamise, kasutamise ja sulgemise korra rikkumise eest karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut ehk kuni 1200 eurot. Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 32 000 eurot. Jätmete käitlemiseks üleandmise eest jäätmeoata isikule, kui luba on nõutav, karistatakse rahatrahviga kuni 250 trahviühikut ehk kuni 1000 eurot. Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 32 000 eurot. Töötlemata jätmete või kasutatud rehvide prügilasse ladestamise eest karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut. Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 32 000 eurot. Segaalmejätmete sortimise nõuete ja ladestamise tingimuste rikkumise eest karistatakse rahatrahviga kuni 200 trahviühikut ehk kuni 800 eurot. Sama teo eest, kui selle on toime pannud juriidiline isik, karistatakse rahatrahviga kuni 13 000 eurot.” (JäätS, 2019)

3 MATERJAL JA METOODIKA

Töö koostamiseks analüüsiiti Euroopa Liidu seadusandlust, Eesti Vabariigi seadusandlust ning teadusartikleid. Selgitamaks välja, kas ja kuidas on Euroopa Liidu jäätmeäitluspoliitika mõjutanud jäätmeseaduse-alaseid rikkumisi Rapla maakonnas, koostas töö autor materjali kogumiseks infopäringud Kohila, Rapla, Märjamaa ja Kehtna valda ning Keskkonnainspeksiiooni, et saada teada ajaperioodidel 01.05.2004-01.01.2006 ja 01.01.2014-01.01.2019 neile laekunud rikkumistest. Samuti teostas töö autor ise Keskkonnainspeksiiooni objekti kontrollimise andmekogu süsteemist (OKAS) väljavõtte ajavahemikus 01.01.2014-01.01.2019. a laekunud teadetest ja kaebustest jäätmete ebaseadusliku käitlemise kohta Rapla maakonnas. Ajavahemik 01.05.2004-01.01.2006 valiti saamaks teada, kuidas mõjutas Raplamaal jäätmealaste rikkumiste koguarvu Eestis 01.05.2004 vastu võetud esimene jäätmeseadus. Teine ajavahemik 01.01.2014-01.01.2019 valiti, et saada teada viimase viie aasta jäätmealaste rikkumiste hulk Raplamaal.

Rapla maakonna (vt Lisa 1) pindala on 2765, 06 km², rahvaarv on 33 311 ning asustustihedus 12 inimest ruutkilomeetri kohta (Statistikaamet, 2019). Rapla maakond jaguneb neljaks omavalitsusüksuseks: Rapla vald, Kohila vald, Kehtna vald ja Märjamaa vald. Rapla maakonna keskuseks on Rapla linn (Statistikaamet, 2019). Enne haldusreformi, 2017. aastal, kuulus Rapla maakonna alla ka Käru vald, mis nüüd kuulub Järva maakonna alla. Käru valla üldpindala oli 214,9 km², mis moodustas 7,2% Raplamaast ja oli üks Eesti väiksemaid valdu (Türi vald, 2018).

Infopäringutele, mis saadeti nii Rapla, Kohila kui ka Kehtna Vallale, saamaks teada ajaperioodidel 01.05.2004-01.01.2006 ja 01.01.2014-01.01.2019 neile laekunud jäätmealastest rikkumistest, vastuseid ei tulnud. Infopäringule, mis saadeti Märjamaa Vallale, saamaks teada ajaperioodidel 01.05.2004-01.01.2006 ja 01.01.2014-01.01.2019 neile laekunud jäätmealastest rikkumistest, tuli vastus, milles teavitati, et Märjamaa Vallal ei ole võimalik küsitud andmeid edastada. Põhjuseks toodi, et küsitud ajaperioodide kohta ei ole võimalik või on raskendatud info kogumine ja väljastamine. Esimese küsitud ajaperioodi 01.05.2004-01.01.2006 kohta ei ole võimalik andmeid anda, kuna tulenevalt dokumentide arhiveerimise nõuetest, on küsitud perioodi kirjavahetus hävitatud. Märjamaa Vallavalitsuse sõnul ei ole võimalik teostada vallavalitsuse kasutuses olevast dokumendihaldussüsteemis ajaperioodi 01.01.2014-01.01.2019 kohta sellist teemapõhist otsingut, mis võimaldaks lihtsalt leida küsitud andmeid.

Keskkonnainspeksioonist ei ole võimalik saada andmeid ajavahemikul 01.05.2004-01.01.2006 laekunud kaebuste ja teadete kohta, kuna tegemist on üle kümne aasta vanuste andmetega, mis on vastavalt nõuetele hävitatud. Seetõttu analüüsib töö autor Keskkonnainspeksiooni andmeid kahel ajaperioodil: 1) 01.05.2004-01.01.2006 toimepandud jäätmealased rikkumised; 2) 01.01.2014-01.01.2019 toimepandud jäätmealased rikkumised ning laekunud teated.

Jäätmealaste rikkumistena käsitletakse antud magistritöös jäätmeseaduse nõuete rikkumisi. „Jäätmeseadus sätestab jäätmehoolduse korralduse, nõuded jäätmete tekke ning jäätmetest tuleneva tervise- ja keskkonnaohu vältimiseks, sealhulgas meetmed loodusvarade kasutamise tõhususe suurendamiseks ja sellise kasutamise ebasoodsa mõju piiramiseks, samuti vastutuse kehtestatud nõuete rikkumise eest.“ (JäätS, 2019) Käsitlust leiavad väärted ning kaebused ja teated jäätmete ladestamise, jäätmete põletamise, jäätmete käitlemise nõuete rikkumise ja ebaseaduslike autolammutuste kohta Rapla maakonnas.

Ebaseaduslik jäätmete ladestamine on jäätmete ladestamine väljaspool jäätmekäitluskohta (JäätS, 2019). Jäätmeseaduse kohaselt loetakse jäätmete põletamist üheks jäätmete kõrvaldamise viisiks, kuid jäätmete kõrvaldamist teostatakse selleks tehniliselt ettevalmistatud jäätmekäitluskohas (JäätS, 2019). Jäätmeid põletavatele tehastele on karmid keskkonnakaitsealased nõudmised. Jäätmete põlemine toimub väga kõrgetel temperatuuridel, et põletamine poleks keskkonnale kahjulik (Keskkonnaministeerium, 2018). Koduses lõkkes või küttekoldes pole selliste temperatuuride saavutamine võimalik. Jäätmete põletamisel koduahjus või lahtises lõkkes eraldub hulk kahjulikke aineid, sest temperatuur ei tõuse piisavalt kõrgele, et jäätmete põletamisel põleks ohtlikud ained ära. Samuti ei ole sellistes kodustes tingimustes võimalik ohtlikke aineid kinni püüda nagu tehakse seda spetsiaalsetes põletustehastes filtrite abil (Keskkonnaministeerium, 2018). Jäätmete põletamisel kodustes tingimustes tekib palju ohtlikke aineid ja ühendeid, mis kahjustavad nii inimeste tervist kui ka keskkonda. Need ained võivad inimestel tekitada mürgistusi ja kahjustada organeid, paljud neist on ka kantserogeensed (Keskkonnaministeerium, 2018). Ebaseaduslik on jäätmete põletamine jäätmete põletamine lõkkes või koduahjus. Koduses küttekoldes või lõkkes tohib põletada ainult töötlemata puitu, kiletamata paberit ja pappi (Keskkonnaministeerium, 2018).

Käesolevas magistritöös loeti jäätmete käitlemise nõuete rikkumise alla: jäätmete üleandmine selleks luba mitte omavale isikule; jäätmevaldaja ei käitle enda valduses olevaid jäätmeid nõuetele vastavalt; jäätmevaldajal puudub luba jäätmete kogumiseks, sorteerimiseks ja/või ladestamiseks. Ebaseaduslik autolammutus on eraisiku või juriidilise isiku poolt teostatav romusõidukite

lammutamist, ilma, et peetaks kinni jäätmeseaduse ning jäätmeseaduse alusel kehtestatud määruse „romusõidukite käitlusnõuded“ nõuetest, s.t puudub ohtlike jäätmete käitlemise litsents ning autode lammutamiseks puudub jäätmeluba (JäätS, 2019). Romusõidukite käitlusnõuded näevad ette: „romusõiduki lammutamisel demonteeritakse taaskasutatavad ja muud ohtlikud materjalid ja osad (PCB-d; akud; vedelgaasi mahutid; kütus, õlid, jahutusvedelik jm vedelikud; õli ja kütusefiltrid; kliimaseadmete täiteaine; plahvatusohtlikud osad; elavhõbedat sisaldavad seadmed) keskkonda mittesaastaval viisil ja nõuetekohaselt.“ (Romusõidukite käitlusnõuded, 2016)

Saadud andmed töödeldi, kasutades selleks Microsoft Office Exceli tabelitöötlus tarkvara. Parema ülevaate saamiseks visualiseeriti tulemused graafiliselt. Töö autor analüüsib tulemuste peatükis, kas ja kuidas on Euroopa Liidu jäätmekäitluspoliitika mõjutanud jäätmekäitlust Rapla maakonnas ning kas, võrreldes vahetult jäätmeseaduse jõustumise järgset aega ning viimast viit aastat, on Rapla maakonnas vähenenud jäätmeseaduse nõuete rikkumisest tulenevad väärteomenetlused.

4 TULEMUSED JA ARUTELU

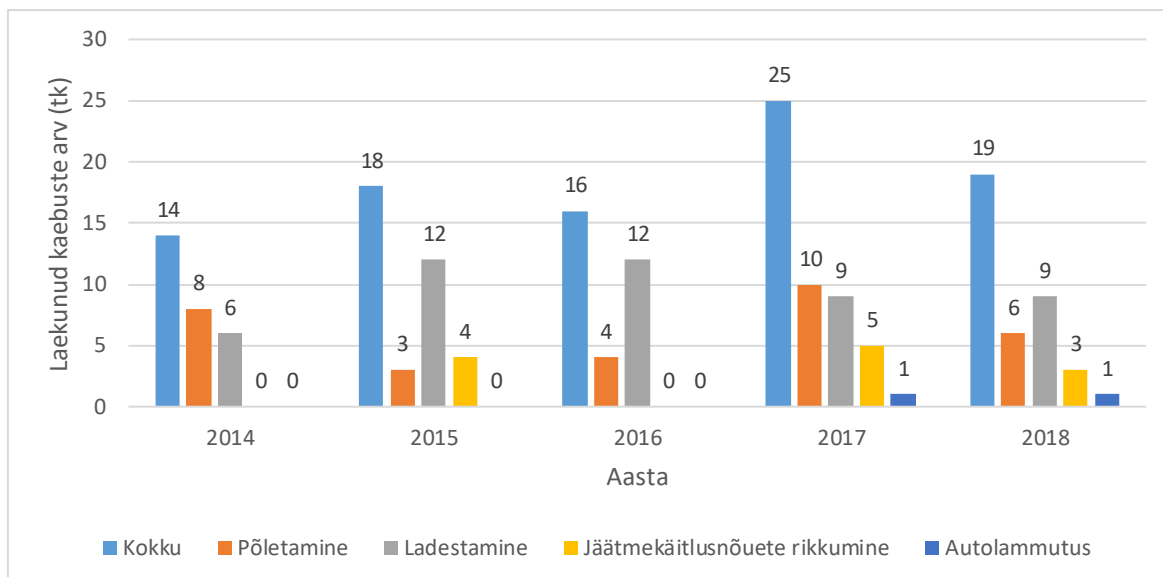
Infopäringutele, mis saadeti nii Kohila, Rapla kui ka Kehtna Vallale, saamaks teada ajaperioodidel 01.05.2004-01.01.2006 ja 01.01.2014-01.01.2019 neile laekunud jäätmealastest rikkumistest, vastust ei tulnud. Infopäringule, mis saadeti Märjamaa Vallale, saamaks teada ajaperioodidel 01.05.2004-01.01.2006 ja 01.01.2014-01.01.2019 neile laekunud jäätmealastest rikkumistest, tuli vastuseks, et Märjamaa Vallal on liiga keeruline neid andmeid käte saada.

Keskkonnainspeksioonist ei ole võimalik saada andmeid ajavahemikul 01.05.2004-01.01.2006 laekunud kaebuste ja teadete kohta, kuna neid andmeid enam ei ole. Seetõttu analüüsib töö autor Keskkonnainspeksiooni andmeid kahel ajaperioodil: 1) 01.05.2004-01.01.2006 toimepandud jäätmealased rikkumised, s.t väärteod; 2) 01.01.2014-01.01.2019 toimepandud jäätmealased väärteod ning laekunud teated ja kaebused.

4.1 Keskkonnainspeksioonile laekunud teated Rapla maakonnas

Keskkonnainspeksiooni objekti kontrollimise andmekogu süsteemis (OKAS) teostatud andmeanalüüsist selgub, et ajavahemikul 01.01.2014-01.01.2019 laekus Keskkonnainspeksiooni Raplamaa büroole 92 teadet seoses jäätmeseaduse nõuete rikkumisega. Kõige rohkem on kaebusi ja teateid Keskkonnainspeksiooni Raplamaa büroole laekunud 2017. aastal, kui registreeriti 25 teadet. Teine suurima teadete arvuga aasta oli 2018, kui registreeriti 19 teavitust. Aastatel 2014, 2015 ja 2016 oli teateid veidi vähem, vastavalt 14, 18 ja 16 teadet (vt joonis 2).

Teateid jäätmete ebaseaduslikust ladestamisest oli nimetatud ajaperioodil kokku 48, teateid jäätmete põletamisest oli kokku 31, teateid jäätmete käitlemise nõuete rikkumisest oli kokku 12 ning informatsiooni ebaseaduslike autolammutuste kohta edastati kahel korral, s. o aastatel 2017 ja 2018. Kõige rohkem teateid jäätmete ebaseaduslikust ladestamisest tuli Keskkonnainspeksioonile aastatel 2015 ja 2016, kus mõlemal aastal registreeriti 12 vastavasisulist kaebust. Jäätmete põletamisele viitavaid teateid esines enim aastal 2016, kui jäätmete põletamisest teavitati 10 korral, järgnes aasta 2014, kui jäätmeid põletati 8 korral.

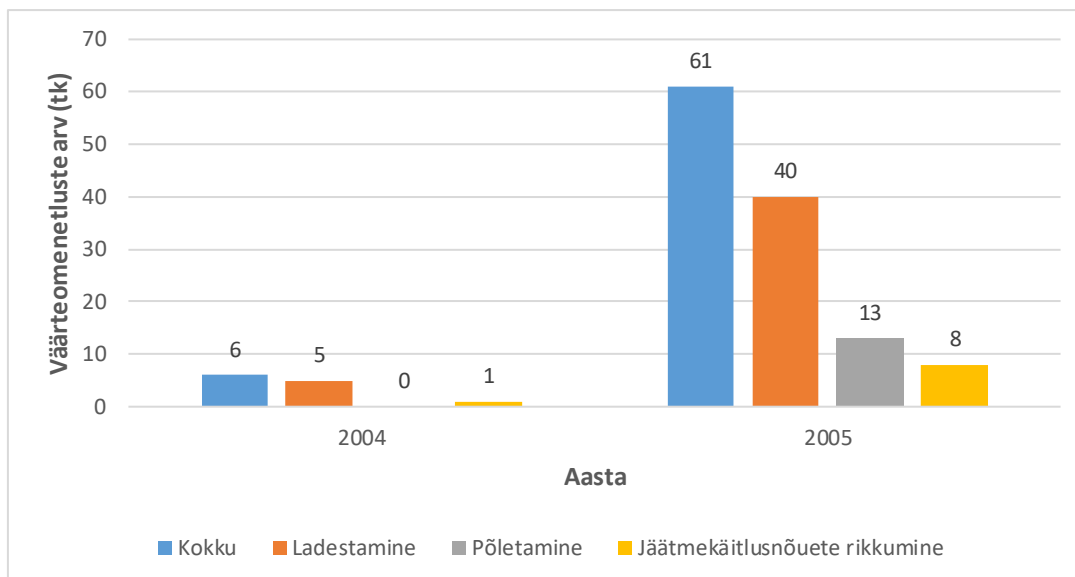
Joonis 2: KKI-le laekunud kaebuste arv aastate lõikes (OKAS-st saadud andmete analüüsi põhjal autori koostatud, 2019).

4.2 Keskkonnainspeksiooni väärteomenetlused Rapla maakonnas

Väärteomenetlused perioodil 01.05.2004-01.01.2006

Alates Jäätmeseaduse jõustumisest Eestis 01.05.2004 kuni 01.01.2006 viis Keskkonnainspeksiooni Raplamaa büroo läbi 66 väärteomenetlust seoses jäätmeseaduse nõuete rikkumisega. Peamiselt oli tegemist jäätmete ebaseadusliku ladestamisega, mille alusel oli ajavahemikus 01.05.2004-01.01.2006 kokku alustatud 45 väärteomenetlust. Jäätmete põletamist esines 13 korral ning jäätmekäitluse nõuete rikkumiste puhul alustati väärteomenetlused 9 korral (vt joonis 3).

Nimetatud ajavahemikus oli kõige rohkem menetlusi aastal 2005, kui neid oli kokku 61 ning 40 juhul neist oli tegemist jäätmete ebaseadusliku ladestamisega, 13 korral oli tegemist jäätmete põletamisega ning 8 korral rikuti jäätmete käitlemise nõudeid. 2004. aastal viis Keskkonnainspeksioon läbi 6 väärteomenetlust, millest 5 puhul oli tegemist jäätmete ebaseadusliku ladestamisega ning 1 juhul oli tegu jäätmete käitlemise nõuete rikkumisega. Drastiline erinevus 2004. ja 2005. aasta väärteomenetluse koguarvus võib tulla sellest, et 2004. aasta andmed on kogutud antud aasta 01. maist, kui Eestis jõustus jäätmeseadus. S. t, et tegemist on tegelikult ligikaudu poole aasta andmetega.

Joonis 3: Keskkonnainspeksiooni väärtomenetluste arv aastate lõikes ajavahemikul 01.05.2004-01.01.2006 (OKAS-st saadud andmete analüüsi põhjal autori koostatud, 2019).

Kõige suurem trahvisumma, mis Keskkonnainspeksiooni Raplamaa büroo määras jäätmeseaduse nõuete rikkumise eest perioodil 01.05.2004-01.01.2006 oli 6000 Eesti krooni, s.t 383,47 eurot ning see määrati karistusena jäätmete ebaseadusliku ladestamise eest. Väikseim trahv nimetatud perioodil oli 179,94 Eesti krooni, s.t 11,50 eurot, mis määrati 2005. aastal jäätmete põletamise eest. Jäätmekäitlusnõuete rikkumise eest määrati keskmiselt 900 krooni, s. t 57,52 eurot (KKI, 2019).

Väärtomenetlused perioodil 01.01.2014-01.01.2019

Viimasel viiel aastal, s.o ajavahemikul 01.01.2014-01.01.2019 on Keskkonnainspeksioon viinud Rapla maakonnas läbi 53 väärtomenetlust seoses jäätmeseaduse nõuete rikkumistega. Nimetatud perioodil on väärtomenetluste koguhulk aastate jooksul olnud suhteliselt ühtlane. Aastatel 2014, 2015 ja 2018 algatati igal aastal 13 jäätmeseadusealast väärtomenetlust. Aastatel 2016 ja 2017 on väärtomenetluste arv veidi väiksem olnud, vastavalt 8 ja 6 väärtomenetlust aastas (vt joonis 4).

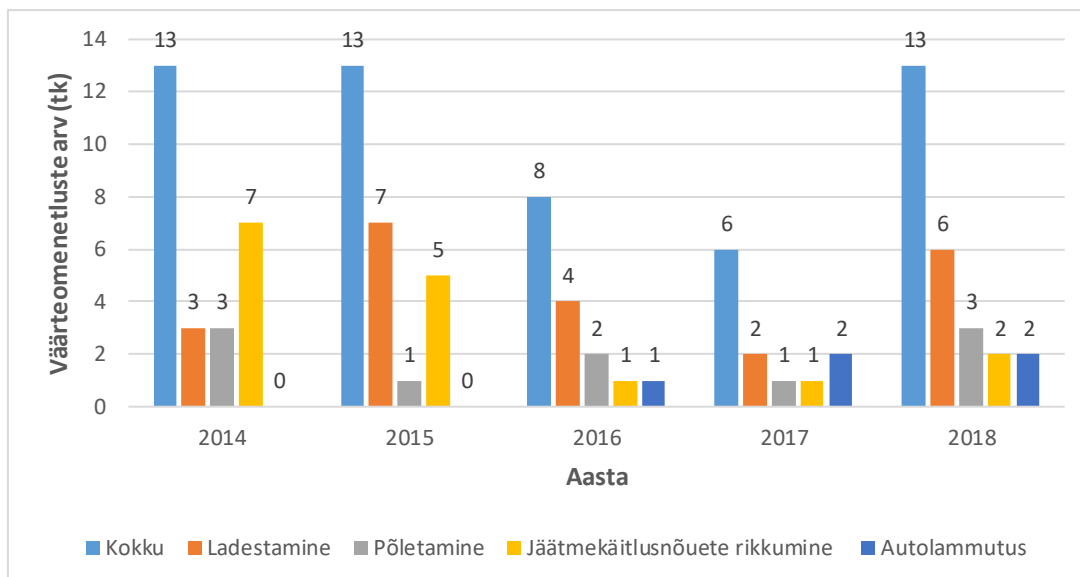
Perioodil 01.01.2014-01.01.2019 on Rapla maakonnas enim väärtomenetlusi läbi viidud seoses jäätmete ebaseadusliku ladestamisega, kõige rohkem aastal 2015, kui Keskkonnainspeksioon menetles 7 sellealast väärtegu. Järgnes aasta 2018, kui Keskkonnainspeksiooni Raplamaa büroos oli menetluses 6 jäätmete ebaseadusliku ladestamisega seotud väärtegu (vt Lisa 2, foto 8). Aastal 2016 ladestati jäätmeid ebaseaduslikult 4 korral (vt Lisa 2, fotod 2 ja 3), aastal 2014 aga 3 korral (vt

Lisa 2, foto 1). Kõige vähem jäätmete ebaseadusliku ladestamisega seotud väärteomenetlusi viidi läbi aastal 2017, kui neid oli vaid 2 (vt Lisa 2, foto 4).

Väärteomenetlusi seoses jäätmete põletamisega oli Keskkonnainspektiooni Raplamaa bürool ajavahemikus 01.01.2014-01.01.2019 kokku 10. Aastatel 2014 ja 2018 menetleti mõlemal aastal 3 jäätmete põletamisega seotud väärtegu (vt Lisa 2, fotod 6 ja 7). Aastal 2016 oli 2 jäätmete põletamise juhtu ning aastal 2015 ja aastal 2017 1 jäätmete põletamise menetlus. Kuna nende juhtumite puhul viidi läbi väärteomenetlused, kuna lõkkes põletati olmejäätmeid, s.t rõivaid, pakendeid, jms, mitte kiletamata paberit, pappi või puhast puitu nagu seadusega lubatud (Keskkonnaministeerium, 2018).

Jäätmete käitlemise nõudeid rikuti perioodil 01.01.2014-01.01.2019 kokku 16 korral. Enim menetlusi seoses jäätmete käitlemise nõuete rikkumisega viis Keskkonnainspektiooni Raplamaa büroo läbi 2014. aastal, kui neid oli kokku 7. Aastal 2015 oli menetluses 5 jäätmete käitlemise nõuete rikkumise väärtegu. Aastatel 2016, 2017 ja 2018 jäätmete käitlemise nõuete rikkumised vähenesid, menetluses vastavalt 1, 1 ja 2 väärtegu. Töö autor peab jäätmete käitlemise nõuete rikkumiste vähenemise põhjuseks inimeste ja ettevõtete teadlikkuse ja motivatsiooni suurenemist. Ettevõtteid mõjutatakse jäätmeid taaskasutusse suunama erinevate meetmetega – jäätmete keskkonda viimisel tuleb maksta saastetasu, pakendijäätmete taaskasutamiskohustuse täitmata jätmisel rakendatakse ettevõttele pakendiaktsiisi. Kehtib tootjavastutuse põhimõte, mille kohaselt: „tootja peab tagama enda poolt turule toodud probleemtoodetest (patareid ja akud; mootorsõidukid ja nende osad; elektri- ja elektroonikaseadmed ning nende osad, rehvid, põllumajandusplast) tekkivate jäätmete kogumise ja nende kordus-, taaskasutamise või kõrvaldamise.“ (Keskkonnaagentuur, 2013)

Kõige vähem väärteomenetlusi oli perioodil 01.01.2014-01.01.2019 Keskkonnainspektiooni Raplamaa bürool seoses ebaseaduslike autolammutustega, kokku 5 menetlust. Aastatel 2014 ja 2015 ei viidud läbi ühtegi sellealast väärteomenetlust. Aastal 2016 tuvastati 1 ebaseaduslik autolammutus. Aastal 2017 (vt Lisa 2, foto 5) ja aastal 2018 menetleti 2 ebaseaduslikku autolammutust (vt Lisa 2, foto 9).

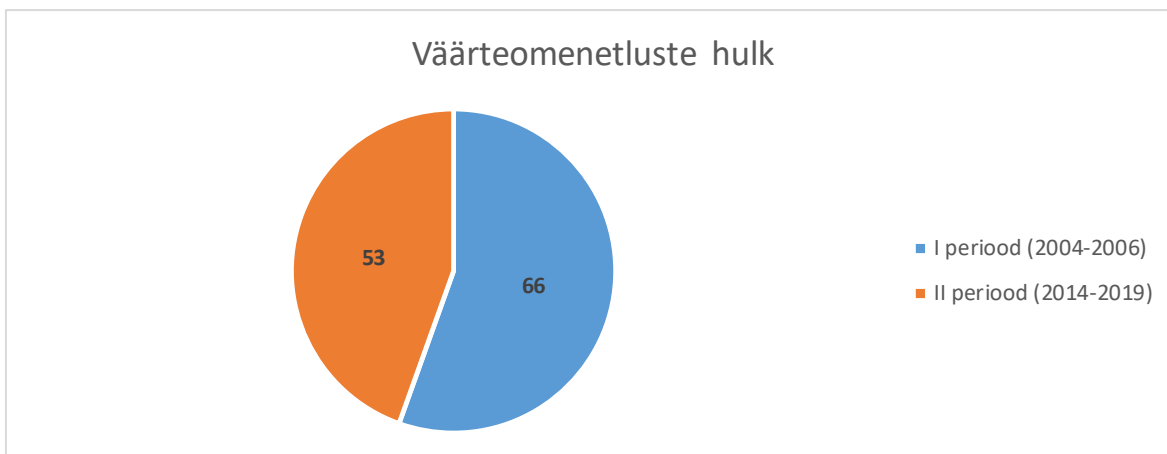

Joonis 4: Keskkonnainspeksioon väärteomenetluste arv aastate lõikes ajavahemikul 01.01.2014-01.01.2019 OKAS-st saadud andmete analüüsi põhjal autori koostatud, 2019).

Suurim trahvisumma, mis Keskkonnainspeksiooni Raplamaa büroo määras perioodil 01.01.2014-01.01.2019 jäätmeseaduse nõuete rikkumise eest oli 1000 eurot ning see määrati karistusena ebaseadusliku autode lammutamise eest. Väikseim trahv nimetatud perioodil oli 40 eurot, mis määrati 2004. aastal jäätmete põletamise eest. Ebaseadusliku jäätmete ladestamise eest oli trahvisumma keskmiselt 350 eurot. Jäätmekäitlusnõuete rikkumise eest määrati maksimaalselt 900 eurot trahvi (KKI, 2019).

4.3 Jäätmeseadusealaste õigusrikkumiste dünaamika

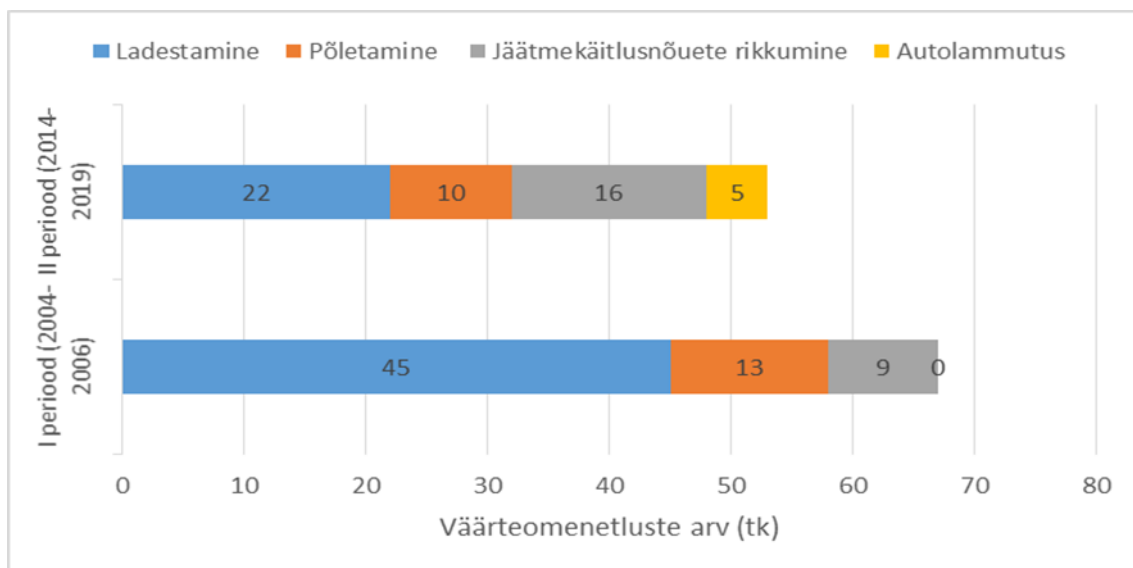
Võrreldes esimest perioodi, mis kajastab jäätmeseadusealaste õigusrikkumiste hulka peale esimest Eestis vastu võetud jäätmeseadust ning teist perioodi, mis hõlmab viimast viit aastat, on jäätmeseaduse nõuete rikkumised Rapla maakonnas vähenenud 66-lt menetluselt 53-le väärteomenetlusele—s.o väärteomenetluste hulk on vähenenud ligikaudu 20% (vt joonis 5).

Joonis 5: väärteomenetluste koguarv periooditi (tk) (OKAS-st ja ÕRAK-st saadud andmete analüüsi põhjal autori koostatud, 2019).

I ja II perioodi võrdluses nähtub, et vähenenud on jäätmete ebaseaduslikku ladestamist ning jäätmete põletamist käsitlevad väärteomenetlused. Menetluste arv, mis on seotud jäätmekäitlusnõuete rikkumise ning ebaseaduslike autolammutustega on tõusnud (vt joonis 6).

Enim on vähenenud väärteomenetlused, mis käsitlevad jäätmete ebaseaduslikku ladestamist—45 menetluselt I perioodil 22 menetlusele II perioodil, s.t ligikaudu 51%. Jäätmete põletamisega seotud menetlused on vähenenud 13 menetluselt I perioodil 10 menetlusele II perioodil. Kõige rohkem on II perioodil tõusnud väärteomenetluste arv seoses jäätmekäitlusnõuete rikkumisega, mida oli 16. Võrreldes I perioodil toimepandud jäätmekäitlusnõuete rikkumiste menetluste arvuga – 9, on nende menetluste arv tõusnud ligikaudu 44%. Ebaseaduslike autolammutustega seotud menetlusi vaadeldaval I perioodil ei olnud, kuid II perioodil oli neid kokku 5. Käesoleva magistritöö autor peab ebaseaduslike autolammutuste väärteomenetluste arvu tõusu põhjuseks seda, et Keskkonnainspektsiooni Raplamaa büroo on tõhustanud järelevalvet autoremonditöökodade ja autolammutuste osas ning võtnud eesmärgiks ebaseaduslike autolammutuste likvideerimise või nõuetele vastavaks muutmise. Ebaseaduslike autolammutuste osakaalu kasv on tõenäoliselt tingitud ka sellest, et Eesti inimeste majanduslik olukord on paranenud võrreldes antud töös analüüsitud I perioodiga ning ostetakse, müüakse ja vahetatakse rohkem sõidukeid. Ebaseaduslik autolammutuse korral ei peeta kinni jäätmeseaduse ning jäätmeseaduse alusel kehtestatud määruse „romusõidukite käitlusnõuded“ nõuetest, s.t puudub ohtlike jäätmete käitlemise litsents ning autode lammutamiseks puudub jäätmeluba (JäätS, 2019). Ebaseaduslikud autolammutused on ohuks keskkonnale, kuna seal ei käidelda keskkonnale ohtlikke aineid ja ühendeid nõuetekohaselt.

Joonis 6: KKI jäätmeseadusealaste õigusrikkumiste arv (tk) periooditi (OKAS-st ja ÕRAK-st saadud andmete analüüsi põhjal autori koostatud, 2019).

I ja II perioodi väärteomenetlusi analüüsid selgub, et aastate lõikes on Rapla maakonnas peamiseks jäätmealasteks rikkumisteks reeglina jäätmete ebaseaduslik ladestamine. Kuid jäätmete ebaseadusliku ladestamisega seotud väärteomenetluste koguarv on II perioodil oluliselt vähenenud. Samuti on oluliselt vähenenud teise suure probleemi—jäätmete põletamisega seotud väärteomenetluste arv. See näitab, et kehtivad õigusnormid ja inimeste suurenenud teadlikkus on aidanud kaasa oluliselt kvaliteetsema jäätmehoolduse tekkimisele.

II perioodil suurenenud jäätmeseaduse alaste väärteomenetluste karistusemäärad võrreldes I perioodiga. Rahalise karistuse suurus jäätmeseaduse nõuete rikkumise eest on II perioodil võrreldes I perioodiga suurenenud 57,52 eurolt 900 eurole, jäätmete põletamise eest on trahvisumma suurenenud 11,50 eurolt 40 eurole. Trahvisummad jäätmete ebaseadusliku ladestamise eest on jäänud samasse suurusesse, s.t 350-400 eurot (KKI, 2019).

Käesolevast tööst nähtub, et suurt rolli jäätmete keskkonnakahjuliku käitlemise vähenemisel mängib Euroopa Liidu direktiivide ja määruste jõustumine, millega pannakse liikmesriikidele kohustus saavutada erinevaid jäätmehooldusalaseid eesmärke. See omakorda on olnud aluseks erinevate seaduste ja määruste jõustumisele Eestis. Karmistunud nõuded on oluliselt parandanud jäätmehooldust Eestis.

Peale jäätmeseaduse jõustumist Eestis on aastate jooksul vähenenud jäätmete keskkonnakahjuliku käitlemine. Oluliseks mõjutajaks on kohalike omavalitsuste rolli suurenemine jäätmehoolduse

korraldamisel—kohalikul omavalitsusel lasub kohustus arendada jäätmehooldust oma haldusterritooriumil, s.t kavandab jäätmekäitlust, viib läbi jäätmealast nõustamist ning jäätmealase info levitamist ja teostab järelevalvet jäätmekäitlusnõuete täitmise üle (JäätS, 2019). Kodumajapidamistes jäätmekäitluse parandamine on võtmerollikas jäätmetekke vähendamisel (Fahy & Davies, 2007).

5 ETTEPANEKUD

Töötades keskkonnakaitseinspektorina, peab käesoleva magistritöö autor oluliseks põhjuseks, miks jäätmete ebaseadusliku ladestamisega seotud väärteomenetluste arv Rapla maakonnas aastast-aastasse kõrge püsib see, et inimesed ei ole teadlikud erinevatest jäätmealastest nõuetest ja kohustustest.

Autori ettepanekud jäätmeseaduse nõuete rikkumiste vähendamiseks on inimeste teadlikkuse suurendamine—tuleks rääkida rohkem keskkonnanohiu olulisusest, korrektsest jäätmekäitlusest ning jäätmete sorteerimisest ja taaskasutusvõimalustest. Seda seetõttu, et oma veendumuste muutmiseks ja prügi sorteerima hakkamiseks, peab inimestel olema rohkem informatsiooni ja sisemine motivatsioon. Oluline on juba lastele, varases eas, keskkonnahariduse andmine.

Jäätmete sorteerimist ja nende taaskasutusele võttu Eestis suurendaks erinevate jäätmete kogumiskonteinerite parem kättesaadavus—tuleks suurendada kogumiskonteinerite arvu ning neid sagedamini tühendada. Olmejäätmete sorteerimist tõhustaks pakendite kohtkogumine – avalike konteineritega kogutud pakendeid ei ole alati võimalik taaskasutusse suunata, kuna neisse pannakse ka olmejäätmeid, mis reostab pakendikonteineri sisu ning seda ei saa enam ringlusse suunata ja ladestatakse prügilasse. Kodudest kogumine on ka inimestele mugavam ning kogutud pakendijäätmed on oluliselt kvaliteetsemad ja jõuavad suurema tõenäosusega ümbertöötlemisse (Ragn-Sells, 2019). Kohalike omavalitsuste eesmärgiks on vältida või vähendada jäätmeteket ning parandada jäätmehoolduse taset (Moora, 2018). Kohalik omavalitus peab määrama nõuded kogumisviiside ja -mahutite kohta, korraldatud jäätmeveoga seoses tuleb kehtestada tingimused jäätmeveo piirkonna suuruse ja veetavate jäätmeliikide kohta (Jääts, 2019). Samuti on kohaliku omavalitsuse ülesanne korraldada oma haldusterritooriumil pakendijäätmete kogumist (Riigi jäätmekava, 2014). Pakendiseaduse kohaselt: „kohaliku omavalitsuse organ määrab kindlaks oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid ning sätestab need jäätmehoolduseeskirjas.“ (PakS, 2019) Kohalikud omavalitsused peaksid oma haldusterritooriumil juurutama vastutustundlikku jäätmekäitlust ja prügisorteerimist (Agovino, D’Uva, Garofalo, & Marchesano, 2018).

Ebaseaduslikku jäätmekäitlust aitaks vähendada keskkonnajärelevalve tõhustamine ning keskkonnakaitseinspektorite arvu suurendamine. Järelevalve käigus on keskkonnakaitseinspektoril oluline roll inimeste teadlikkuse suurendamisel õiguspärase jäätmekäitluse ja jäätmeseaduse

nõuetest teavitamisel. Käesoleva magistr töö autori arvates, hoiaks tõhusam keskkonnajärelevalve ära olulisel hulgal rikkumisi. Oluline on teha palju ennetustööd. Lisaks sellele, tuleks karmistada karistusi jäätmeseaduse rikkumiste eest, kuna paljusid rikkujaid motiveeriks õiguspäraselt käituma ainult suur trahvisumma. Käesolevas töös teostatud andmeanalüüs näitas, et võrreldes I perioodi II perioodiga vähenes jäätmeseaduse nõuete rikkumiste hulk oluliselt ning üheks põhjuseks peab autor väärteomenetluste trahvisummade suurenemist.

Töö allikate ja andmete analüüsist selgub, et ka seaduste karmistamine ja uute nõuete jõustumine vähendab jäätmete keskkonnaohtlikku käitlust. Ülevaade Euroopa Liidu ja Eesti jäätmepoliitikast ning andmeanalüüs jäätmeseadusenõuete rikkumistest Rapla maakonnas, kinnitab magistr töö teist püstitatud hüpoteesi, mille kohaselt on jäätmeseaduse jõustumisega Eestis vähenenud jäätmete keskkonnaohtlik käitlemine Rapla maakonnas.

Käesoleva magistr töö autori arvates, on parim viis suurendamiseks korrektset jäätmekäitlust ja jäätmete taaskasutusele võttu Eestis, inimesi eelkõige positiivselt prügi sorteerima motiveerides, neid otsustusprotsessidesse kaasates ning looduskeskkonnast rohkem hoolima pannes.

KOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärgiks oli anda ülevaade Euroopa Liidu ja Eesti jäätmepoliitikast, koguda ja analüüsida andmeid jäätmeseadusenõuete rikkumistest Rapla maakonnas ning pakkuda välja lahendusi jäätmetekke ja jäätmete ebaseadusliku käitluse vähendamiseks. Autor püstitas kaks hüpoteesi:

1. Euroopa Liidu jäätmepoliitika pani aluse jäätmealasele seadusloomele Eestis;
2. Jäätmeseaduse jõustumisega Eestis on Rapla maakonnas vähenenud jäätmete keskkonnaohtlik käitlemine.

Magistritöö koosneb viiest peatükist. Esimene annab ülevaate Euroopa Liidu ning Eesti jäätmepoliitikast ja nende kujunemisest. Kirjeldatakse peamisi Euroopa Liidu direktiive ja tegevusprogramme ning kuidas need on pannud aluse jäätmealasele seadusandlusele Eestis. Esimene peatükk kirjeldab erinevaid Eesti vabariigi keskkonna-alaseid tegevusprogramme ja jäätmealast seadusandlust. Teine peatükk tutvustab Keskkonnainspeksiooni, selle ülesandeid ning tuuakse välja mõningaid karistusmäärad jäätmeseaduse alaste rikkumiste korral. Kolmas peatükk kirjeldab töös kasutatavat metoodikat—selgitamaks välja, kas ja kuidas on Euroopa Liidu jäätmekäitluspoliitika mõjutanud jäätmeseaduse-alaseid rikkumisi Rapla maakonnas, koostas töö autor materjali kogumiseks infopäringud Kohila, Rapla, Märjamaa ja Kehtna valda ning Keskkonnainspeksiooni, et saada teada ajaperioodidel 01.05.2004-01.01.2006 ja 01.01.2014-01.01.2019 neile laekunud rikkumistest. Samuti teostas töö autor ise Keskkonnainspeksiooni objekti kontrollimise andmekogu süsteemist (OKAS) väljavõtte ajavahemikus 01.01.2014-01.01.2019. a laekunud teadetest ja kaebustest jäätmete ebaseadusliku käitlemise kohta Rapla maakonnas. Neljandas peatükis kajastatakse analüüsi tulemusi, kirjeldatakse uuritud ajaperioodidel jäätmeseadusealaste õigusrikkumiste dünaamikat ning tehakse järeldused analüüsi tulemustest lähtuvalt. Viiendas peatükis tehakse ettepanekuid ja pakutakse lahendusi olukorra parandamiseks.

Töö käigus leidsid püstitatud hüpoteesid kinnituse. Aastatel 2002-2012 kehtinud kuues Euroopa Liidu keskkonnavalne tegevusprogramm andis tõuke Eesti keskkonnavalstrateegia aastani 2030 ja keskkonnategevuskava 2007-2013 koostamiseks ning pani aluse keskkonnavalasele seadusloomele Eestis (Keskkonnaministeerium, 2018). Ajavahemikus 2006-2012 on Eesti jäätmehooldus arenenud väga kiiresti (Keskkonnaministeerium, 2018).

Teist püstitatud hüpoteesi kinnitas KKI andmete analüüs, millest nähtus, et võrreldes vahetult peale jäätmeseaduse jõustumist Rapla maakonnas toime pandud jäätmealaste väärtegevuste hulka viimasel viiel aastal toimunud väärtegevuste hulgaga, on väärteomenetluste arv vähenenud ligikaudu 20%.

Samuti on II perioodil suurenenud jäätmeseaduse alaste väärteomenetluste karistusemäärad võrreldes I perioodiga. Trahvisummad jäätmete ebaseadusliku ladestamise eest on jäänud samasse suurusesse.

Käesolev magistritöö annab ülevaate, kui palju ja millised jäätmealaseid väärtegusid on Rapla maakonnas kahel erineval ajaperioodil toime pandud. Aastate lõikes oli mõlemal ajaperioodil jäätmealastest rikkumistest enim levinud jäätmete ebaseadusliku ladestamise juhtumid. Sellele järgnesid koguarvu poolest jäätmete põletamisega seotud rikkumised. Kuigi jäätmealaste rikkumiste koguhulk on Rapla maakonnas vähenenud, on probleem siiski tõsine ning vajab edasist järjepidevat tegutsemist ebaseadusliku ja keskkonnaohtliku jäätmekäitluse vähendamiseks. Autori ettepanekud keskkonnaohtliku jäätmekäitluse vähendamiseks on:

- Inimeste teadlikkuse tõstmine, keskkonnahariduse suurendamine;
- erinevate jäätmete kogumiskonterinerite arvu ning nende tühjendamise sageduse suurendamine;
- keskkonnajärelevalve tõhustamine;
- seaduste karmistamine;
- õigusrikkumiste karistuste karmistamine.

Antud töö ei kajasta Eesti jäätmeprobleemi tervikuna, kuna autor analüüsis vaid Rapla maakonnas tuvastatud jäätmealaseid rikkumisi. Saamaks teada, kuidas on Euroopa Liidu jäätmepoliitika mõjutanud jäätmealaste väärtegude hulka Eestis tervikuna, tuleks teha edasist uurimustööd kõigis Eesti maakondades.

SUMMARY

The aim of the thesis was to give an overview of the waste legislations of the European Union and Estonia, to collect and analyze data on violations of waste legislation requirements in Rapla county and to propose solutions for reducing waste generation and illegal waste management. In the thesis the author set two hypotheses:

1. European Union waste legislation laid the foundation for legislation on waste in Estonia;
2. With the enactment of waste law in Estonia, environmentally hazardous waste management in Rapla County has decreased.

The Master's thesis consists of five chapters. The first chapter gives an overview of the waste legislations of European Union and Estonia. The main European Union waste directives and environmental-action programs are described and overview how they have laid the foundation for waste legislation in Estonia has given. The first chapter describes various environmental action programs and waste legislation in Estonia. Chapter two introduces the Estonian Environmental Inspectorate and its missions and gives an overview of amercements for violations of the Waste Act. The third chapter describes the methodology used in thesis — to find out whether and how the European Union waste legislation policy has affected waste law violations in Rapla County, the author of the work compiled information requests for Kohila, Rapla, Märjamaa and Kehtna Municipality and for the Estonian Environmental Inspectorate in order to find out about the violations in periods 01.05.2004- 01.01.2006 and 01.01.2014-01.01.2019. The author of the thesis also performed an extract of notifications and complaints about illegal waste handling in Rapla County in 01.01.2014-01.01.2019 from the Environmental Inspection Object Inspection Database System (OKAS). The fourth chapter presents the results of the analysis, describes the dynamics of waste law violations during the examined periods and draws conclusions based on the results of the analysis. In the fifth chapter the author of this theses makes suggestions and offers solutions to improve the situation.

Both hypotheses were confirmed. The sixth European Union Environment Action Program which was applied between 2002 and 2012 gave impetus to the preparation of the Estonian Environmental Strategy until 2030 and the Environmental Action Plan 2007-2013 and laid the foundations for environmental legislation in Estonia (Keskkonnaministeerium, 2018). From 2006 to 2012, Estonian waste management developed very rapidly (Keskkonnaministeerium, 2018).

The second hypothesis was confirmed by the analysis of the data of Environmental Inspectorate of Estonia, which showed that in the last five years number of misdemeanors has decreased by approximately 20% compared to the number of misdemeanors committed in Rapla County directly after the enactment of waste law in Estonia. In the second period, amercements for violations of the Waste Act requirements have also increased compared to the first period. The amercements for illegal wastedumping have remained the same.

This Master's thesis provides an overview of how many and whatkind of violations of waste law has been committed in Rapla County in two different time periods. Over the years, cases of illegal waste disposal were the most common misdimeanors in both periods. This was followed by illegal waste incineration violations. Although the total amount of waste misdemeanors in Rapla County has decreased, the problems with waste is severe and requires further consistent action to reduce illegal and environmentally hazardous waste management. The author's suggestions for minimizing environmentally hazardous waste management are:

- Raising people's awareness, increasing environmental education;
- increasing the number of different waste containers and their emptying frequency;
- improving environmental supervision;
- stricter laws;
- stricter penalties for offences.

This Master thesis does not reflect the Estonian waste problem as a whole, as the author analyzed only the waste violations identified in Rapla County. In order to find out how the European Union waste legislation has affected the amount of misdemeanors in whole Estonia, further research should be carried out in all Estonian counties.

KASUTATUD KIRJANDUSE LOETELU

Agovino, M., D'Uva, M., Garofalo, A., Marchesano, K. (2018). Waste management performance in Italian provinces: Efficiency and spatial effects of local governments and citizen action. *Ecological Indicators*, 89, 680-695

Cucchiella, F., D'Adamo, I., Gastaldi, M. (2014). Strategic municipal solid waste management: a quantitative model for Italian regions. *Energy Conversion and Management*, 77, 709-720.

De Leonardis, F. (2011). The legal provisions governing waste in the Italian legal system. IUS Publicum Network Review, 1, Annual Report-2011-Italy.

Eesti keskkonnastrateegia aastani 2030. (2007). Loetud aadressil https://www.envir.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/ks_loplil_riigikokku_pdf.pdf

Eesti Roheline Liikumine. (2000). *Euroopa Liidu jäätmekäitluspoliitika keskkonnamõju*. Loetud aadressil <http://www.roheline.ee/files/eu/jaatmepoliitika-koolitusmaterjal.pdf>

Eesti säästva arengu riikliku strateegia „Säästev Eesti 21“ heakskiitmine. (2005). RT I 2005, 50, 396. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/940717>

Euroopa Liit. (2019). *Määrused, direktiivid ja muud õigusaktid*. Loetud aadressil https://europa.eu/european-union/eu-law/legal-acts_et

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 94/62/EÜ. (1994). Loetud aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/PDF/?uri=CELEX:01994L0062-20150526&qid=1448286671101&from=EN>

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2000/53/EÜ. (2000). Loetud aadressil <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:2000L0053:20050701:ET:PDF>

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2008/98/EÜ. (2008). Loetud aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32008L0098>

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2009/125/EÜ. (2009). Loetud aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/ALL/?uri=celex:32009L0125>

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu direktiiv 2012/19/EL. (2012). Loetud aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX%3A32012L0019>

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsus nr 1600/2002/EÜ. (2002). Loetud aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32002D1600>

Euroopa Parlamendi ja Nõukogu otsus nr 1386/2013/EL. (2013). Loetud aadressil <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2013:354:0171:0200:ET:PDF>

Fahy, F., Davies, A. (2007). Home improvements: Household waste minimisation and action research. *Resources, Conservation and Recycling*, 52, 13-27.

Jouhara, H., Czajczynska, D., Ghazal, H., Krzyzynska, R., Anguilano, N., Reynolds, A.J., Spencer, N. (2017). Municipal waste management systems for domestic use. *Energy*, 139, 485-506.

Jäätmeseadus. (2019). RT I, 13.03.2019, 68. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019068>

Kaitseressursside Amet. (2018). *Väärteomenetluse läbiviimine*. Loetud aadressil https://www.kra.ee/static/V%C3%A4%C3%A4rteomenetluse_l%C3%A4biviimisest_KRAs.pdf

Karistusseadustik. (2019). RT I, 13.03.2019, 77. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019077>

Keskkonnaagentuur. (2013). *Jäätmed*. Loetud aadressil http://www.keskkonnainfo.ee/failid/ky_2013_pt4.pdf

Keskkonnaamet. (2018). *Jäätmed tooteks*. Loetud aadressil <https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/jaatmed/korduma-kippuvad-kusimused/jaatmed-tooteks>

Keskkonnainspeksioon. (2011). *Aastaraamat. Keskkonnajärelevalve 2011*. Loetud aadressil https://www.kki.ee/sites/default/files/dokumendid/aastaraamat_2011.pdf

Keskkonnainspeksioon. (2017). *Aastaraamat. Keskkonnajärelevalve 2017*. Loetud aadressil https://www.kki.ee/sites/default/files/dokumendid/keskkonnajarelv_sisu_070618.pdf

Keskkonnainspeksioon. (2019). *Eesmärgid, tegevused*. Loetud aadressil <https://www.kki.ee/et>

Keskkonnaministeerium. (2018). *Analüüs ja planeerimine*. Loetud aadressil <https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/analuus-ja-planeerimine>

Keskkonnaministeerium. (2007). *Eesti Keskkonnategevuskava aastateks 2007-2013*. Loetud aadressil

https://www.envir.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/keskkonnategevuskava2007-2013_20022007_rtf_1.pdf

Keskkonnaministeerium. (2019). *Jäätmed*. Loetud aadressil <https://www.envir.ee/et/jaatmed>

Keskkonnaministeerium. (2018). *Jäätmekäitluse hetkeolukord*. Loetud aadressil https://www.envir.ee/sites/default/files/jaatmekaitluse_hetkeolukord.pdf

Keskkonnaministeerium. (2018). *Jäätmete lakkamine*. Loetud aadressil <https://www.envir.ee/et/jaatmete-lakkamine>

Keskkonnaministeerium. (2018). *PCB-sid sisaldavad jäätmed*. Loetud aadressil <https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/jaatmed/pcb-sid-sisaldavad-jaatmed>

Keskkonnaministeerium. (2018). *Prügilad*. Loetud aadressil <https://www.envir.ee/et/prugilad>

Keskkonnaministeerium. (2018). *Prügist energia saamine*. Loetud aadressil <https://www.envir.ee/et/prugist-energia-saamine>

Keskkonnaministeerium. (2018). *Riigi jäätmekava 2014-2020*. Loetud aadressil <https://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/jaatmed/riigi-jaatmekava-2014-2020>

Keskkonnaministeerium. (2019). *Laiendatud tootjavastutus ja probleemtooted*. Loetud aadressil <https://www.envir.ee/et/laiendatud-tootjavastutus-ja-probleemtooted>

Maa-amet. (2019). *Maa-ameti geoportaal*. Kasutatud aadressil <https://geoportaal.maaamet.ee/>

Moora, H. (2018). *Kohalikud omavalitsused ja jäätmehooldus Eestis ja Euroopas jäätmehoolduse tulemuslikkuse ja ringmajandusele ülemineku põhiküsimus*. Loetud aadressil http://f.ell.ee/failid/LVP/2018/06/02_MOORA_F.pdf

MTÜ Eesti Taaskasutusorganisatsioon. (2019). Loetud aadressil <https://www.eto.ee/>

Nõukogu direktiiv 1999/31/EÜ, 26. aprill 1999, prügilate kohta. (1999). Loetud aadressil <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?uri=CELEX:31999L0031>

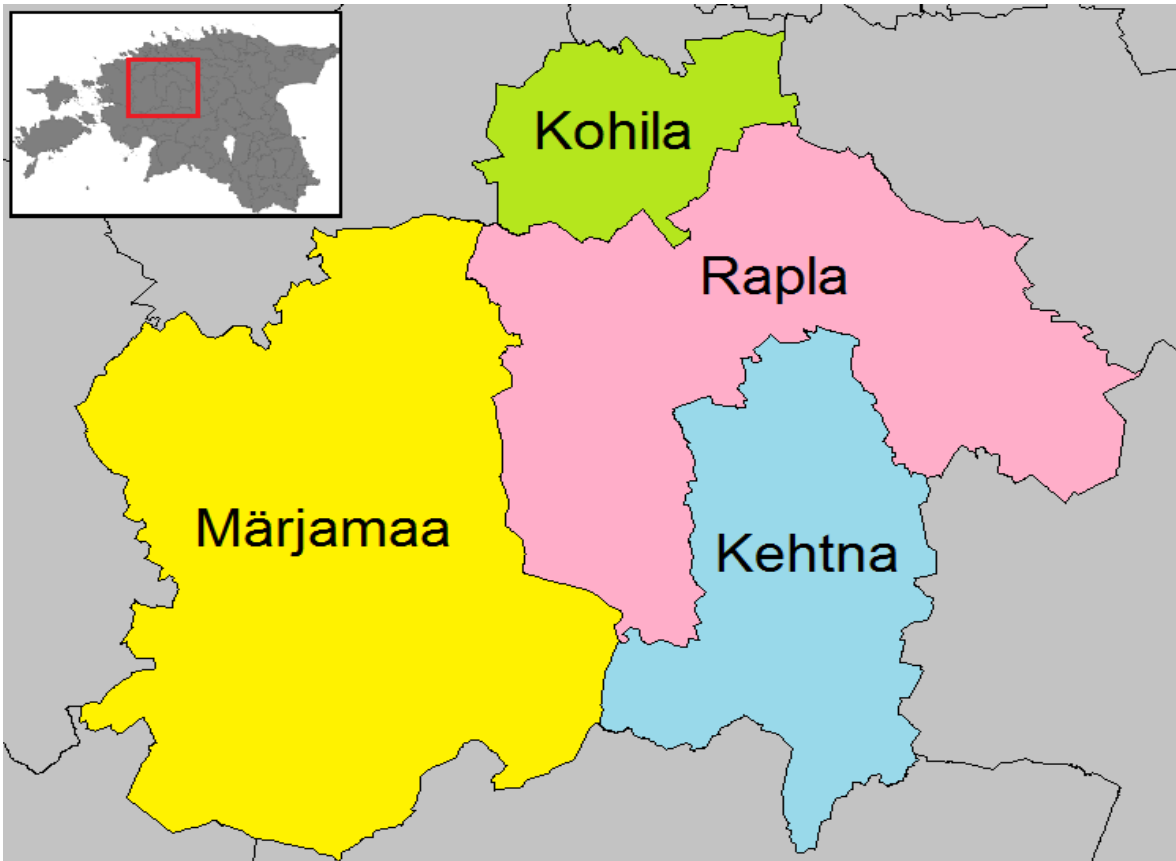
- OECD. (2017). *Environmental performance reviews – Estonia*. Loetud aadressil https://read.oecd-ilibrary.org/environment/oecd-environmental-performance-reviews-estonia-2017_9789264268241-en#page1
- Pakendiseadus. (2019). RT I, 13.03.2019, 103. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/113032019103>
- Ragn-Sells. (2019). *Ringmajandus*. Loetud aadressil <https://www.ragnsells.ee/keskkond/ringmajandus/>
- Riigi jäätmekava 2014-2020. (2014). Loetud aadressil https://www.envir.ee/sites/default/files/riigi_jaatmekava_2014-2020.pdf
- Romusõidukite käitlusnõuded. (2016). RT I, 19.12.2015, 17. Loetud aadressil <https://www.riigiteataja.ee/akt/119122015017?leiaKehtiv>
- Statistikaamet. (2019). *Eesti*. Loetud aadressil <https://www.stat.ee/ppe-eesti>
- Statistikaamet. (2019). *Rapla maakond*. Loetud aadressil <https://www.stat.ee/ppe-rapla-maakond>
- Taaskasutus. (2019). Loetud aadressil <http://puhtamloodus.weebly.com/jaumlaumltmete-uus-elu.html>
- Türi vald. (2018). *Käru valla üldplaneering*. Loetud aadressil <https://www.tyri.ee/karu>
- Vabariigi Valitsuse tegevusprogramm 2011-2015. (2011). Loetud aadressil https://www.riigiteataja.ee/aktilisa/3300/4201/3018/VVk_209_lisa_uus.pdf
- Wagner, J. (2010). Incentivizing sustainable waste management. *Ecological Economics*, 70, 585-594
- Williams, I.D., Taylor, C. (2004). Maximising household waste recycling at civicamenity sites in Lancashire, England. *Waste management*, 24 (9), 861-874
- Young, G.C. (2010). „Municipal Solid Waste to Energy Conversion Processes: Economic, Technical, and Renewable Comparisons. *John Wiley & Sons*, 1.

LISAD

Lisa 1. Rapla maakonna asukoht

Joonis 1: Rapla maakonna asukoht (Statistikaamet, 2019).

Joonis 2: Raplamaa omavalitsusüksused peale haldusreformi 2017.a. (Statistikaamet, 2019).

Lisa 2. Keskkonnainspektiooni väärteomenetlused 01.01.2014-01.01.2019

Foto 1: 2014. aasta väärteomenetlus, Rapla maakonnas ebaseaduslikult ladestatud jäätmed (KKI, 2014).

Foto 2: 2016. aasta väärteomenetlus, Rapla maakonnas ebaseaduslikult ladestatud jäätmed (KKI, 2016).

Foto 3: 2016. aasta väärteomenetlus, jäätmete käitlemise nõuete rikkumine Rapla maakonnas (KKI, 2016).

Foto 4: 2017. aasta väärteomenetlus, Rapla maakonnas ebaseaduslikult ladestatud jäätmed (KKI, 2017).

Foto 5: 2017. aasta väärteomenetlus, ebaseaduslik autolammutus Rapla maakonnas (KKI, 2017).

Foto 6: 2018. aasta väärteomenetlus, jäätmete põletamine Rapla maakonnas (KKI, 2018).

Foto 7: 2018. aasta väärteomenetlus, jäätmete põletamine Rapla maakonnas (KKI, 2018).

Foto 8: 2018. aasta väärteomenetlus, ebaseaduslikult ladestatud jäätmed Rapla maakonnas (KKI, 2018).

Foto 9: 2018 aasta väärteomenetlus, ebaseaduslik autolammutus Rapla maakonnas (KKI 2018).